

OIERI SĂLIȘTENI STABIȚI ÎN MOLDOVA LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XIX-LEA

Silviu VĂCARU*

În *Amintirile* sale, Ion Creangă, povestind de împrejurimile satului Humulești, ne spune că peste apa Ozanei, în mahalaua de sub Cetatea Neamțului, a Târgului Neamț, alături de localnici se așezaseră de puțin timp țuțuienii¹. Despre aceștia din urmă scriitorul știa că sunt veniți din Transilvania, că „mănâncă slănină râncedă” și tot timpul „se țin de coada oilor” a căror lână o lucrează singuri și că sunt vestiți pentru teascurile lor de făcut oloiu². Cu trecerea anilor țuțuienii și-au pierdut legăturile cu rudele din Săliște, uitându-și până la urmă originea.

Despre aceste familii venite din Săliște și din alte câteva sate învecinate și stabilite la Târgu Neamț avem puține informații³. Două articole scrise de Constantin Turcu *Cine sunt „țuțuienii” din Amintirile lui Ion Creangă?*⁴ și *Neamul țuțuienilor (note istorico-etnografice)*⁵, ne prezintă succint câteva date despre perioada în care au venit oierii sălișteni, numele și ocupațiile acestora. Așa cum vom vedea săliștenii au influențat într-o anumită măsură arhitectura, meșteșugurile și comerțul local. Ca supuși ai Imperiului Habsburgic ei se stabilesc aici cam în aceeași perioadă cu venirea în târg a primelor familii evreiești galițiene care se ocupau cu negustoria și comerțul.

În documentele din Moldova, locuitorii care se aflau sub protecție străină se numeau sudiți. Erau „considerați ca o categorie orășenească distinctă, privilegiată sub raportul regimului juridic, fiscal și vamal, diferențiată de restul populației din târgurile și orașele moldovenesti”⁶. Între sudiții austrieci îi întâlnim și pe țuțuienii de care ne ocupăm în studiul de față. Prima înregistrare a lor este catagrafia

---

* Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași; e-mail: silviuvacaru.is@gmail.com.

¹ Cu ani în urmă când îmi căutam înaintașii în cimitirul din Târgu Neamț mi s-a spus despre un răstrăbunic de-al meu că este țuțuian, cu toate că nu purta acest nume. Atunci, mențiunea făcută de rude nu mi s-a părut importantă. Mai târziu, aveam să înțeleg ce înseamnă țuțuian. Cercetând emigrația transilvăneană în Moldova, am descoperit că oierii sălișteni care veneau cu turmele lor la răsărit de Carpați erau denumiți țuțuieni de către autohtoni. Abia așa am aflat că un înaintaș de-al meu, la începutul secolului al XIX-lea, și-a părăsit locurile de baștină, împreună cu familia, pentru a se așeza definitiv la Târgu Neamț.

² Creangă 1987, p. 178.

³ Chiar și autorii care au scris studii speciale despre păstorii ardeleni veniți în secolul al XVIII-lea și începutul celui următor nu-i menționează (vezi Meteș 1925, p. 66-89; același studiu publicat și în *AIIN*, III (1924-1925), 1926, p. 293-355).

⁴ *Ceablăul*, Piatra Neamț, III, 1979, nr. 662, 8 aprilie, p. 2.

⁵ *Ateneu*, Bacău, nr. 5, 12/1964, p. 8.

⁶ Mărieș 1985, p. 9. Despre aceiași sudiți s-a spus că sunt „cetățenii străini sau persoanele autohtone aflate sub protecția străină pe teritoriul român, beneficiari ai regimului juridic excepțional instituit pe baza «capitulațiilor» încheiate între puterile europene și Poarta Otomană” (Mărieș 1969, p. 185).

(recensământul) sudiților din 1825⁷. Această catagrafie⁸ a fost „cea mai detaliată, amplă și mai veridică sursă documentară despre supușii străini în Moldova”⁹. Recensământul s-a realizat la ordinul Porții Otomane, care, încă din 1822, a solicitat „verificarea tuturor străinilor din Moldova, dispoziție repetată prin scrisoarea vizirală din 24 august/5 septembrie 1824 adresată domnitorului Moldovei, Ioniță Sandu Sturza”¹⁰. Ordinul sultanului cerea explicit ca toți sudiții din principat să fie verificați, iar cei găsiți fără forme legale „să fie expulzați peste graniță”¹¹. Pentru cercetarea corectitudinii și legalității actelor sudiților, Ioniță Sandu Sturza, domnul Moldovei, instituie un comitet alcătuit din boieri numiți de el și dintr-un delegat al Agenției consulare austriece¹² care avea cei mai mulți supuși. La nivelul ținuturilor ispravnicii aveau obligația de a întocmi listele cu supușii străini din unitatea lor administrativă. Conform dispozițiilor, toate listele erau centralizate de vistieria Moldovei¹³.

Cei recenzați trebuiau să răspundă la o serie de întrebări, cum ar fi: numele și prenumele, naționalitatea, locul nașterii, legea (religia), de când este venit în Moldova. Prezentarea actului prin care dovedea că este sudit era obligatorie. Tot în formularul chestionarului se cereau date despre fizionomia sa, portul, starea civilă, starea materială și ocupația. În final, membrii comisiei hotărau dacă li se putea recunoaște sau nu starea de sudit ori dacă erau trecuți ca pământeni (*rae*). În urma recensământului încheiat la 25 martie 1825, s-a constatat că din cei 2282 capi de familie înregistrați ca sudiți, 510 dețineau acte legale de ședere, în timp ce 1772 nu puteau demonstra că locuirea lor în Moldova este legală¹⁴. Cei găsiți cu acte în neregulă sau cărora le expirase termenul de 10 ani de când stăteau în Moldova, ori se căsătoriseră cu băștinașe și își cumpăraseră acareturi aveau de ales: ori plăteau obligațiile fiscale ca restul populației¹⁵, ori părăseau țara¹⁶.

⁷ Pentru mai multe detalii, vezi Turcu 1956, p. 129-150; Mărieș 1996, p. 51-57.

⁸ Cataografiile sudiților se deosebesc de cele fiscale întocmite în Moldova, care „erau realizate de Vistieria Moldovei în vederea colectării principalului impozit al vremii, birul” (*Catagrafiile* 2008, p. V).

⁹ Mărieș 1985, p. 110-111. Valoarea cataografiilor este dată și de faptul că sunt documente ale simultaneității, ele înregistrând „în aceeași scurtă perioadă de timp, situații, fapte și evenimente”, ceea ce le conferă calitatea de a fi documente cronospațiale, „fapt care permite judecăți de valoare asupra întregii societăți” (Velescu 2004, p. 159).

¹⁰ Mărieș 1996, p. 52.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Despre consulatele din Iași, vezi: Oțetea 1932, p. 334 și urm.; Șerban 1952, p. 61-72; Mărieș 1972-1973, p. 69-80.

¹³ Văcaru 2010a, p. 180.

¹⁴ Mărieș 1996, p. 56.

¹⁵ O serie de exemple în acest sens se impun, chiar dacă ele sunt din catagrafia din anul 1825. Iordache Caramanlău, supus austriac: „pitrecere de 25 ani, însurare cu pământeană, acareturile de veci, neînfașoare pașaportului provenienței sale îl depărtează de driturile sudețăști” (ANRSJI, fond *Vistieria Moldovei*, dosar 2/1824, f. 455); Sima Iurcovu, supus rusesc: „având acareturi de veci, născut fiind în Moldova și însurat cu pământeană, sudet nu poate fi” (*ibidem*, f. 467 v.); Samoil Marcoviciu, supus rusesc: „născut fiind în Moldova și însurat cu pământeană nu are nici un drit a să numi sudet” (*ibidem*, f. 466 r.).

¹⁶ Dăm doar două exemple din sutele de acest gen. Leiba Moscovici din Târgu Ocna, sudit rusesc, venit de 17 ani în Moldova, necăsătorit, avea casă, un han, două dugheni, opt pogoane de vie la Vișoara și zece la Cruce. Autoritățile locale spun: „adiverințele sale cu care să înfașoazează îl mărturisăsc de sudet și dar nevroind a rămâne rae să să disfacă de tot ce este a pământului și singur cu

Între persoanele înregistrate în această catagrafie se numără și 20 capi de familie veniți din Săliște sau din satele apropiate și așezați în Târgu Neamț, dar și în localități limitrofe. Pentru a se deplasa în Moldova obținuseră pașapoarte de la magistratul din Sibiu. Nu știm care au fost cauzele ce au determinat plecarea acestor oameni din locurile natale, dar credem că în primul rând au fost de ordin economic și fiscal¹⁷. Surprinzător este faptul că și-au ales pentru stabilirea lor un loc destul de îndepărtat de casă, dacă nu cumva, măcar o parte dintre ei nu vor fi fost moldoveni din zonă plecați în secolele anterioare. Nu poate fi exclusă nici ipoteza că aceștia veneau la rude sau cunoștințe stabilite mai de mult la Târgu Neamț. Astfel, la 1803, în momentul când se face recensământul populației târgului se înregistrează în Mahalaua Țuțuieni un număr de zece familii, care erau scutite de bir de Mănăstirea Neamț¹⁸. Probabil erau o parte din ciobanii mănăstirii. Demn de semnalat este faptul că exista o mahală în care se adunaseră oieri din Transilvania, posibil, încă din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

În catagrafia din 1824, lucru foarte rar întâlnit, la nație toți sunt trecuți ca moldoveni, iar doi dintre ei chiar purtau haine moldovenesti. De obicei, persoanele care vin din zona Transilvaniei sunt denumite ardelean, transilvan, ungur, secu, neamț și rar român.

Așa cum reiese din documentele de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, dar mai ales din primele trei decenii ale celui următor, ciobanii din Săliște, Galeș, Tilișca și Rod, începând cu luna septembrie împânzeau partea de șes a Moldovei cu turmele de oi. Numărul animalelor aduse din această regiune era deosebit de mare, aproape cât al brețcanilor, care erau mult mai aproape de granița de vest a Moldovei. Turmele cu care veneau aveau între 1000 și 2000 de capete. Câteva exemple de proprietari de turme sunt cred necesare: Bucur Brânzan¹⁹, Dumitru Hâra²⁰, Ion Pătruș²¹, Neculai Criste²², Neculai Popa²³, Neculai Tâmpinar²⁴ toți din

---

dreptățile sale personalicești să să ducă la urma sa” (*ibidem*, f. 467 r.). Marcu Adelștain din Bacău, sudit austriac, căsătorit cu o localnică, stătea la soacră-sa care avea cinci dughene, un han casă de piatră cu două nivele. El se putea socoti sudet, dar „de vreme ce este înurat cu pământeană și are acareturi di veci, trebuie a rămâne rae, iar nevroind poate a să întoarci la urma sa, numai desfăcându-se de toate ale pământului” (*ibidem*, f. 457 r.). Este greu de crezut că astfel de persoane precum cele prezentate mai sus puteau renunța la tot ce aveau și să plece de unde au venit.

¹⁷ Un bun cunoscător al locurilor, preotul C. Matasă consideră și el că stabilirea oierilor sălișteni a avut un rol în dezvoltarea economică a zonei (Matasă 1965, p. 20-21, 93).

¹⁸ *Condica* 2010, p. 60.

¹⁹ Împreună cu șase ajutoare trecea, la 16 octombrie 1828, vama pe la Comănești cu 1711 oi, nouă iepe, un armăsar, un noatin, patru mânji sugari, doi măgari și un pui sugar pentru iernatic în ținutul Galați (ANRSJI, fond *Colecția „Literă”*, dosar V/177, f. 77).

²⁰ La 18 septembrie 1830 trecea vama Comănești împreună cu șase ciobani (Opre Vâlcu, Sava Roș, Mîtru Ghib, Aliman Hâra, Gheorghî Roaban și Stan Popa) și 1210 oi pentru iernat în Moldova (*ibidem*, dosar V/194, vol. II, f. 178). Exact peste doi ani, la 18 septembrie 1832, Dumitru Hâra însoțit de aceiași ciobani își trecea prin vama Comănești cele 1200 de oi ale sale (*ibidem*, dosar V/194, vol. II, f. 177).

²¹ Pentru a ierna cele 1740 de oi, la 12 septembrie 1829, trecea spre Țara de Jos a Moldovei, prin vama Oituz, împreună cu șase ciobani: Neculai Drăgoiu, Ion Drăgoiu, Nechifor Drăgoiu, Neculai Arseni, Gheorghie Munteanu și Dan Hăsigani (*ibidem*, dosar V/184, f. 150).

²² Probabil unul dintre cei mai bogați oieri sălișteni, ajutat fiind de opt ciobani (Grigore Criste, Aliman Hâra, Ion Vâlcu, Opriș Vâlcu, Dumitru Ciucă, Ion Bârzan, Savu Roșca și Neculai Bârzan) trecea, la 13 septembrie 1829, vama de la Oituz cu nu mai puțin de 2032 de oi (*ibidem*).

Săliște, Petre Tâmpănuș²⁵, Dumitru Poiană²⁶, Ion Munteanu²⁷, Irimie Lupu²⁸, Lazăr Flosu²⁹ din Galiș, Ion Bogdan³⁰, Ion Dura³¹, Ion Lazăr³² din Rod, Neculai Prot³³, Pavel Crăciun³⁴, Vasile Rodean³⁵ din Tilișca. Urmărind locurile de iernat vom observa că au odăi (loc de iernat al vitelor) bine stabilite unde mergeau an de an. Astfel, pe timpul sezonului rece, când turmele oierilor din Săliște nu puteau fi ținute la munte, erau trimise către ținuturile Iași, Botoșani și Galați³⁶, iar ale celor din Galeș în ținuturile de la est de Siret. La rândul lor, oierii din Rod își iernau oile în ținuturile Iași și Botoșani, iar tilișcanii în ținutul Iași și Covurlui, unde aveau o odaie în apropierea satului Polietii³⁷.

Revenind la săliștenii din Târgu Neamț, aceștia s-au stabilit în decursul a două decenii în Mahalaua Țuțuieni. Aceasta ne determină să considerăm că la distanțe rezonabile au găsit suprafețe întinse pentru pășunatul oilor nu numai pe timpul verii, când puteau închiria moșia Munții a Mănăstirii Neamțului, dar și pentru iernat când se puteau deplasa cu ușurință până în bălțile Jijiei și ale Bahluiului unde veneau adesea mocanii din Transilvania cu turmele lor. Principalele moșii pe care se așezau în anotimpul rece erau Hodora, Belcești sau Sârca³⁸. Așezându-se într-un târg aveau posibilitatea desfacerii produselor obținute în gospodărie: brânză, carne, piei, lână, dar și a celor prelucrate precum șiacul și uleiul.

Cel mai adesea țuțuienii sunt întâlniți închiriind Obcina Șandrului din zona Broștenilor. Astfel, Nicolae Boe (Boia)³⁹ închiriaza Muntele Barnariu cu 2000 de lei

---

²⁵ Cu o turmă mai mică (1326 de oi), Neculai Popa, la 16 octombrie 1829, trecea vama pe la Oituz însoțit de trei ciobani: Gheorghii Popa, Stanciu Jitian și Ion Ciobanu (*ibidem*, dosar V/184, f. 150).

²⁴ Cu toate că Moldova încă mai era bătuită de ciumă, Nicolai Tâmpinar trecea vama de la Comănești, la 17 septembrie 1832. Pentru a avea grijă de cele 1308 oi ale sale își aducea în Moldova nouă ciobani: Ion Poinar, Neculai Poinar, Pavăl Poinar, Ion Cucurinu, Ion Stanca, Toma Șămoni, Dumitru Martin, Luca Răhăian și Ștefan Tilișcan (*ibidem*, dosar V/194, vol. II, f. 177).

²⁵ Nu știm dacă între Nicolae Tâmpinaru și Petre Tâmpinaru era vreo legătură de rudenie. Oierul din Galiș venea în Moldova, la 12 septembrie 1829, împreună cu ciobanii Ion Herța, Pătru Herța, Ion Zgură, Pavăl Crăciun și Simion Crăciun (*ibidem*, dosar V/184, f. 150).

²⁶ Întâlnit în evidențele cu cei care treceau în Moldova prin vama Comănești (7 martie 1829; *ibidem*, V/184, f. 45) și Bicaz (6 martie 1832; *ibidem*, dosar V/207, f. 106), cel mai probabil pentru a-și aduce oile de la iernat.

²⁷ La 8 octombrie 1829 trecea vama Comănești pentru a ajunge la oile sale, unde erau „niște ficiori ai săi” (*ibidem*, dosar V/184, f. 186; *ibidem*, V/194, vol. II, f. 208).

²⁸ Avea odaie pentru iernatul oilor în satul Polietii (Perișcani, fost sat în partea de sud a satului Balintești, jud. Galați), ținutul Covurlui (24 noiembrie 1830; *ibidem*, dosar V/194, vol. II, f. 250: 18 ianuarie 1832; *ibidem*, dosar V/207, f. 62 v.).

²⁹ *Ibidem*, dosar V/184, f. 45; *ibidem*, dosar V/207, f. 137.

³⁰ *Ibidem*, dosar V/207, f. 137.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*, dosar V/194, vol. II, f. 250.

³⁴ *Ibidem*, dosar V/177, f. 126.

³⁵ *Ibidem*, dosar V/194, vol. II, f. 250.

³⁶ Informațiile sigure pe care le deținem sunt din timpul ciumei din Moldova (1828-1832), când o parte din oierii din Săliște deja se stabiliseră în zona Neamțului.

³⁷ *Ibidem*, dosar V/194, vol. II, f. 250; *ibidem*, dosar V/177, f. 126.

³⁸ ANRSJI, fond *Personal C. Turcu*, dosar 170, f. 33.

³⁹ Probabil Neculai Boia (ANRSJI, *Vistiieria Moldovei*, dosar 2/1824, f. 412).

„de la suitul oilor până la coborât”⁴⁰. La rândul său Ioan Chipariu (înregistrat în catagrafia sudiților din 1834 la numărul 1263)⁴¹, tot țuțuiian din Târgu Neamț, închiriază de la Nicolae Balș, stăpânul moșiei Broșteni, Muntele Căboi „cu 1000 lei și 10 vedre de brânză bună, tomnatecă, făcută cu plăcere, însă în burduf”⁴². Mai târziu, la începutul secolului al XX-lea, când moșia Broșteni a fost cumpărată de Casa Regală, care a întemeiat un tamazlâc de vite și o stână, au trebuit să se reorienteze către alte zone⁴³.

Venirea țuțuienilor are loc într-un context general favorabil emigrației⁴⁴ transilvane către Moldova⁴⁵. Pentru a acoperi nevoia de forță de muncă domniile Moldovei au dat, mai ales în secolul al XVIII-lea, numeroase hrisoave prin care se ofereau o serie de scutiri acelor care veneau să se așeze în Moldova, în special dacă erau moldoveni plecați peste hotar. Abia în urma „hrisovului bejenarilor” dat de Constantin Racoviță, în 1756⁴⁶, se observă o ameliorare a situației și apoi o creștere însemnată a numărului locuitorilor Moldovei⁴⁷. Potrivit acestui act domnesc bejenarii (oamenii veniți de peste graniță) aveau dreptul să se așeze pe orice moșie „undă li va plăcea locul”, cu obligația de a plăti, după șase luni de la sosire, câte șase potronici de familie⁴⁸. În satele unde se strâneau mai mulți puteau

„să-și aleagă pe unul dintre dâșii, care ar fi mai cu socoteală și să se facă judecător între dâșii, să caute pricini ce vor avea mai mici, iar lucruri mai mari ce vor avea să li se caute judecată cu Divanul Domnesc”⁴⁹.

În baza acestui hrisov se vor așeza toți bejenarii care vor veni în Moldova până la apariția Regulamentului Organic.

Până în anul 1825 la Târgu Neamț și în satele din jur se stabiliseră 20 de familii de țuțuieni. Venirea s-a făcut succesiv. La început au sosit două familii la Topolița: Toma Niță (1805) și Petru Mosoră (1813), apoi încă trei în 1814 (Gheorghe Niță, la Topolița; Ion Mocanu și Dumitru Martin, la Târgu Neamț), care după nume par a fi rude cu primii veniți. Acesta a fost nucleul de bază. Sunt cei care au stabilit contacte cu localnicii și au constatat că pot să cheme și alte persoane, rude sau cunoștințe. În 1817 vin 11 familii (Ion Opre, la Topolița; Dumitru Marcu, Neculai Martin și Dan Chiper la Humulești; Petre Cărată, Ion Sava, Ștefan Șandru, Ion Chipar, Lazar Opre, Miron Jătul, Neculai Boia și Dumitru Herța, la Târgu Neamț), pentru ca apoi să mai vină încă trei familii: Ștefan Boia (1819), Bucur Roș, la Topolița (1820) și Bucur Mocanu, la Târgu Neamț (1822).

⁴⁰ *Apud* Popovici, Kirileanu 1906, p. 75.

⁴¹ ANRSJI, fond *Secretariatul de Stat al Moldovei*, dosar 67, f. 44 v.-45 r.

⁴² *Apud* Popovici, Kirileanu 1906, p. 75.

⁴³ *Ibidem*, p. 73 și urm.

⁴⁴ Termenul corect pentru epoca la care facem referire este acela de „bejenie”.

⁴⁵ Din vasta bibliografie despre emigrările transilvănenilor în Moldova selectăm doar: Nistor 1915; Nistor 1927; Marțian 1926-1927; Prodan 1944; Meteș 1971; Vlad 1973. Despre emigranții catolici din Transilvania, vezi: Mărtinaș f.a.; Văcaru 2008, p. 119-127; Văcaru 2010b, p. 165-186; Văcaru 2011, p. 24-34.

⁴⁶ Codrescu 1857, p. 193; Sturdza-Șcheianu 1907, p. 23.

⁴⁷ Vezi tabelele cu statistica populației Moldovei între anii 1774 și 1859 (Negruți 1984, p. 18 și urm.) și a unor sate tot din aceeași perioadă (Ciurea 1977, p. 150-151).

⁴⁸ Codrescu 1857, p. 193 și urm.

⁴⁹ *Ibidem*.

După ocupație, 11 dintre capii de familie erau oieri și agricultori, cinci doar agricultori, doi numai oieri, un păstor și un scutar (conducătorul unei turme mari).

În ceea ce privește portul, 14 purtau haine țuțuienești⁵⁰, patru haine mocănești⁵¹ și doi moldovenești. Cei cu haine moldovenești, așa cum am spus și mai sus, puteau fi și vechi moldoveni care stătuseră o generație sau două în Transilvania, dar și persoane care își schimbaseră portul odată cu venirea lor în Moldova, lucru mai puțin probabil.

Toți cei veniți erau familiști, patru cupluri nu aveau copii, iar restul aveau între unul și șase copii în vârstă de la câteva luni până la 16 ani. Între capii de familie doi era văduvi. Doar unul dintre ei s-a căsătorit în Topolița, restul au venit cu soțiile din Transilvania⁵², majoritatea dintre ele fiind din Săliște. Vârsta capilor de familie era între 26 și 80 de ani.

Un fapt este demn de reținut. Alături de sălișteni, vine și un învățător. Nu știm dacă este adus de vreunul din ei pentru a-i învăța copiii sau dacă era în căutare de muncă. Cert este că Ionașcu Bezdra a venit la Târgu Neamț în 1816, fiind „dascăl, învățător de copii”⁵³. Avea la momentul recenzării 40 de ani, nu era căsătorit și ținea casă cu chirie. Cei despre care discutăm aici se cunoșteau bine între ei. Chiar dacă vin în ani diferiți, în ianuarie 1823 toți își înnoiesc, aproape simultan pașapoartele (vezi numerele de înregistrare date de Cezaro-crâiasca Agenție). În total au venit 82 de suflete: 20 capi de familie, 18 soții și 44 de copii.

Al doilea document la care ne vom referi în cele ce urmează este un recensământ întocmit de Consulatul Austriac de la Iași, în anul 1834, pe baza documentelor transmise de staroștii de sudeți pe care-i avea în teritoriu. Catagrafia era realizată la cererea autorităților moldovene care constataseră că în ultimul deceniu crescuse spectaculos numărul sudiților⁵⁴

„atât prin afluirea comercianților și meșteșugarilor străini, ispițiți de posibilitățile largi de câștig pe o piață tot mai generoasă, cât și prin pătrunderea elementelor autohtone, creștine și mozaice deopotrivă, în rândul supușilor străini”⁵⁵.

Măsurile luate de autoritățile moldovene pentru a preveni venirea ilegală a străinilor de peste graniță, nu au dat rezultatele scontate. Cu toate că prin mai

---

⁵⁰ În urmă cu mai mult de o jumătate de veac, Constantin Turcu împreună cu Aurora Turcu, pe atunci muzeograf la Muzeul Etnografic al Moldovei, discutând cu învățătorul Banca, om de 80 de ani, aflau cum se îmbrăcau țuțuienii și mocanii din zona Neamțului în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea. Țuțuienii „purtau ȋțari, cămași, ȋncinși cu o curea lată, cu chimeri. Pe deasupra purtau un mintean (un fel de suman scurt), iar iarna cojoc lung. Ȋn picioare purtau opinci, pe cap pălărie de păsle, cu margini ȋnguste și cu panglică” (ANRSJI, fond *Personal C. Turcu*, dosar 170, f. 127, nota 1).

⁵¹ Mocanii se îmbrăcau „cu bernevici, cămașă, ȋncinși cu curea lată și cu chimeri, ȋn picioare opinci, pe deasupra suman lung și larg, glugă la șold, iarna cojoc lung și căciula mare” (*ibidem*, nota 2).

⁵² Nouă din cele 18 soții se numeau Maria, nume care nu mai este atât de des ȋntâlnit la fetele țuțuienilor.

⁵³ ANRSJI, fond *Vistieria Moldovei*, dosar 2/1824, f. 410, nr. 21. La locul nașterii este trecut Săzărie, probabil o transcriere greșită a scriitorului catagrafiei. Nu avem cunoștința de o astfel de localitate.

⁵⁴ Vezi cataografiile generale ale populației Moldovei din 1820, 1828 și 1831. S-a ȋncercat și un recensământ al sudiților, din păcate nerealizat. La 18 aprilie 1828 Departamentul Pricinilor Străine cerea, ȋn baza unui ordin domnesc, tuturor consulatelor să facă „izvod de toți acei ce să gășasc adivărași sudeți, pe care apoi izvoade să le trimită la Vistierie” (ANRSJI, fond *Manuscrise*, 114, f. 9).

⁵⁵ Vitcu 2011, p. 268.

multe hățișerifuri guvernul otoman interzise consulilor străini din Principate „să ia sub protecția lor, sub vreo formă oarecare, supușii otomani, eliberându-le patente sau scrisori de protecție”⁵⁶, aceștia, contra unor sume de bani, dădeau în continuare astfel de documente⁵⁷ prejudiciind visteria țării de o însemnată sursă de venit⁵⁸. Dorind a curma sau cel puțin a diminua această stare de lucruri, Ioniță Sandu Sturza, la 29 februarie 1826, cerea ajutorul Porții⁵⁹. Datorită contextului internațional (războiul ruso-turc, 1826-1829) acesta nu a venit, iar consuli au persistat „în pretenția de a revizui singuri listele supușilor lor, fără amestecul autorităților”⁶⁰.

Regulamentul Organic, prima legiuire cu caracter constituțional a Principatelor, pentru a preveni evaziunea fiscală în rândul contribuabililor, în special a supușilor străini, la articolul 92 prevedea constituirea unei comisii speciale care trebuia să elimine toate persoanele ce nu puteau dovedi cu acte autentice calitatea de supus străin⁶¹. După ce în 1831 autoritățile de la Iași făcuseră un recensământ al sudiților, în 1832 acestea cer consulatelor străine să prezinte și ele situația propriilor supuși. În urma rezultatelor catagrafierii sudiților Departamentul de Finanțe, împreună cu consuli străini, trebuiau să analizeze situația tuturor celor care pretindeau că sunt sudiți și cei care nu puteau dovedi această calitate urmau să fie trecuți în rândul pământenilor⁶² sau să părăsească Moldova. Această catagrafie, spre deosebire de toate celelalte făcute până în acest moment numai de Vistieria Moldovei prin reprezentanții săi în teritoriu, este întocmită de Agenția Cezaro-crăiască. În acest fel se putea face o distincție netă între cei care erau veniți cu forme legale și cei veniți ilegal. Măsura era luată mai ales împotriva valului de emigranți evrei care veneau neconținut din Galiția și Rusia⁶³.

---

⁵⁶ Mărieș 1985, p. 130.

⁵⁷ Într-o adresă trimisă de Vistierie către toate isprăvnicile din Moldova se arată că din raporturile primite „s-au luat știință că unii din starostii consulaturilor aflători pi la fânături nu mai puțin și vechilii lor prin felieri de amăgiri îndemnând pe mulți din dajdii locale a intra supt străini protecții le slobod și adiveriță cu cari ei vreu a să și numi de sudeți. Așadar spre curmare unui asămine catahrisis Vistierie grăbești a scrii acei isprăvnicii ca dacă și la ținutul acela să vor fi găsând asămine adiverinți slobozăti di parti starostilor sau vechilii lor la vreunii din dajnicii locali cari nu ar fi trecuți prin listăle trimasă de cătră postelnicie îndată pi di o parti să să aduni toati și să să pristavlisască vistierii, di alta să-s(e) supue pe toți îndatoririi ci privescu pi raeli, fără să să cunoască mai mult de sudeți” (ANRSJI, fond *Isprăvnicia Fălciu*, tr. 627, op. 689, dosar 228, f. 28).

⁵⁸ Departamentul Marii Postelnicii scria isprăvnicilor că sunt multe „prefaceri din raele în sudeți și că această necuviincioasă urmare” pricinuieste păgubire haznelii (*ibidem*, f. 37). A se vedea și numeroasele adrese trimise către isprăvnicii în care se arată că mulți locuitori birnici se dau drept sudiți în fața autorităților locale (ANRSJI, fond *Manuscrise*, 144, f. 7, nr. 66).

⁵⁹ Iorga 1912, p. 11.

⁶⁰ Mărieș 1985, p. 132.

⁶¹ *Regulamentul Organic* 2004, p. 191.

⁶² Mărieș 1985, p. 133.

⁶³ Spre deosebire de cei care se considerau sudiți și nu plăteau birul, bejenarii care se așezau în sate și după timpul sorocit de așezăminte, intrau alături de ceilalți la bir, se bucurau de protecția statului. Astfel, în octombrie 1827, Ioniță Sandu Sturza, domnul Moldovei, întărea anaforaua marilor boieri în care se arată că „rânduiala din în vechime au urmat a nu să da înapoi strămutații de piste hotar de la străinile stăpâniri, precum nici acei strămutații de aice în acele locuri și prin care s-au întâmpat a să strămuta de asămine au rămas fără a să mai întoarce la urma lor, afară numai de dezertori care aceștia urmează a să cerceta și prin Vistierie și prin departament și câți să dovedesc de acest feliu să dau la

Împotrivirea la recenzare a venit atât din partea reprezentanților consulatelor, mai ales al lui Ludwig von Udrișchi, starostele supușilor austrieci din Bacău⁶⁴, cât și a majorității celor care trebuiau să se prezinte cu documente pentru dovedirea calității de sudit. Câteva exemple pot fi edificatoare în acest sens. La 3 mai 1832 Isprăvnicia Bacău trimite un raport Vistieriei prin care arată că Udrișchi le-a trimis o notă prin care îi informează că Ioan Novac, Ilie sin Moisa Novac și Ivan Giurcă, toți din Săliște, care sunt trecuți în tăblița birnicilor satului Blăgești, ar fi supuși austrieci după documentele ce le au de la autoritățile din Basarabia. Starostele cerea ca aceștia să fie scoși din bir⁶⁵. La rândul ei, Vistieria răspundea că

„dacă numiții sunt așezați cu gospodăria lor în acel sat, apoi să dai răspunsu starostilui că ocârmuire Moldovei niciodată nu au cunoscut nici poate cunoaște sudiți dintre lăcuiitorii birnici”⁶⁶.

Nemulțumiți de răspunsul dat de Vistierie, cei trei, încurajați de starostele de Bacău, se adresează consulatului rusesc, arătând că trecând ei cu vitele în stânga Prutului și „fiind holtei, după trecire din vreme ne-am căsătorit” și vroind a se întoarce la „patria lor” s-au adresat consulatului din Chișinău care le-a dat „pașporturi de liberă mergere”. În loc să se întoarcă acasă ei se așează la Blăgești, unde îi prinde scrierea catagrafiei și unde ceilalți săteni îi înscriu la bir. Prin jalba lor solicitau consulului rus de la Iași să intervină ca ei să nu plătească birul sau să li se dea voie să se întoarcă în Austria⁶⁷. După cum se vede ei stăteau de mai mulți ani de zile ilegal în Moldova, pașaportul lor fiind valabil numai pentru a trece către Transilvania.

Un alt caz este acela al supusului austriac Chirilă Ghenciu, care, la 20 iulie 1829, primește de la guvernatorul Basarabiei pașaport de trecere către Austria. Acesta trece vama pe la Sculeni și rămâne în Moldova. Considerându-se supus străin, în momentul când este obligat să ia patentă pentru a-și plăti dările către Vistierie se plânge viceconsulului rus de la Iași că este asuprit, cerând „a fi slobod a petrece în țară” fără nicio obligație. La cererea consulatului, Vistieria trimite o

---

urma lor înapoi; și afară de țigani acie pentru care fugind piste hotar au fost totdeauna dreptate și la o parte și la alta ai ceri și ai lua înapoi” (ANRSJI, fond *Manuscrite*, nr. 114, f. 5 v.). Pentru că în Moldova exista un număr mare de bejenari creștini fugiți din Transilvania, reprezentanții guvernului austriac solicitau periodic să li să dea înapoi oamenii trecuți în Principat. Așa s-a întâmplat și în anul 1830 când guvernatorul Bucovinei cerea vicepreședintelui guvernatorului rus din Moldova să fie de acord cu repatrierea supușilor austrieci fugiți în Moldova. Răspunsul a fost același: bejenarii veniți din cauza „lipsei de pâine și alte împrejurări” sau cei plecați din aceleași motive nu au fost niciodată ceruți înapoi (*Răspunsul Divanului Domnesc către guvernatorul rus al Moldovei*, ANRSJI, fond *Colecția Litere*, dosar L/29, f. 22-26), cu excepția dezertorilor dovediți, a „făcătorilor de rele” și a țiganilor (*ibidem*, dosar L/32, f. 4; vezi și ANRSJI, fond *Isprăvnicia Neamț*, tr. 643, op. 696, dosar 257, p. 2). Vezi și nota Postelniceii Moldovei către Consulatul Rusesc din Iași, din 19 august 1832, prin care se arată „că numai dezertorii să se dea înapoi în Austria” (ANRSJI, fond *Secretariatul de Stat al Moldovei*, dosar 140/1832-1838, f. 34-34 v.).

⁶⁴ Atât de înverșunată era opoziția acestuia împotriva celor care doreau să ia patente de intrare în bir, încât într-o informare a Isprăvniceii Bacău către Departamentul Pricinilor Străine se arată „îi îngrozește cu bătaii și gloabe” (ANRSJI, fond *Vistieria Moldovei*, dosar 420/1832, f. 14).

⁶⁵ *Ibidem*, f. 44.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 45.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 110-110 v.

înștiințare prin care cere să fie informată dacă acesta are statutul de supus al împărăției sau nu. În nota primită de la consulat se face următoarea precizare:

„atât cei ce n-au pașaporturile ocârmuirii sub a căruie protecție să numesc nu pot fi cunoscuți de străini. Asemenea și acei ce au pașaporturi a căroră vade ar fi trecut și nu le-au schimbat, sau nu pot fi cunoscuți de supuși străini, trebuie a fi siliți să iasă din provincie la urma lor”⁶⁸.

Această practică era generalizată la nivelul întregii țări. Exemplele sunt numeroase, zeci de dosare cuprind jalbele pe care le fac așa-zii supuși străini în momentul când sunt obligați să plătească dările către Vistierie. Dorind să facă ordine în această problemă, Vistieria dă un ordin prin care isprăvnicile din țară sunt obligate să facă recensământul tuturor supușilor străini aflați în ținuturi, în rubricile căruia trebuia să se facă următoarele mențiuni: „câți dintre dânșii vor fi adevărați pământeni, cu statornicie și cu acareturi de veci și care vremelnicește veniți cu neguțatorie și altele”⁶⁹.

Pentru a avea o evidență strictă a sudiților, se cerea și consulatelor să-și prezinte propriile catagrafii cu toți supușii pe care-i avea oficial în țară. Între persoanele pe care agenția îi recunoaște ca supuși ai împărăției, se află și oameni din Săliște stabiliți în Moldova. Majoritatea lor nu se vor mai întoarce acasă. Conform listelor înaintate de consulat, în afara săliștenilor din Târgu Neamț, în principat mai erau împrăștiați prin diferite localități următorii: Dumitru Timpar, din Săliște, stabilit la Bârlad, vizitiu⁷⁰, Stan Chirga, mocan din Iași cu soția și cinci copii⁷¹, Stan Criste, negustor din Târgu Neamț⁷², Ioan Valeanu, profesor în Iași, venit cu mama și fratele⁷³, Toader Scutar, gospodar din Iași⁷⁴, Nicolae Salomie, gospodar din Iași împreună cu soția și doi copii⁷⁵, Gheorg Priciac, salahor din Iași, cu soția și doi fii⁷⁶, Gheorghe Arsenie, croitor din Galați, cu soția și un fiu⁷⁷, Ignatie Coșocar, droșcar din Galați, cu soția și un fiu⁷⁸, Ioan Popa, precupeț din Hârlău, cu un fiu⁷⁹, Ion Novac, lucrător cu ziua în satul Blăgești, ținutul Bacău, cu soția și doi copii⁸⁰, Criste, din Iași, fiul lui Andrei Scutar⁸¹, Nicolai Drăgănilă, cioban la Borca, cu soția și fiul său⁸² și Gheorghii Coșocar, cioban la Borca, cu soția și trei copii⁸³, Nicolai Șerban, cu soția și un copil⁸⁴, Dumitru Terhenie, cu soția⁸⁵, Petru Mosora⁸⁶,

---

⁶⁸ *Ibidem*, dosar 418/1832, f. 49.

⁶⁹ Ordinul este dat la 8 decembrie 1832 (*ibidem*, f. 93).

⁷⁰ ANRSJI, fond *Secretariatul de Stat al Moldovei*, dosar 186, f. 27 v.-28 r., nr. 1292.

⁷¹ *Ibidem*, f. 93 v.-94 r., nr. 120.

⁷² *Ibidem*, f. 101 v.-102 r., nr. 368.

⁷³ *Ibidem*, dosar 66, f. 9 v.-10 r., nr. 1047.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 20 v.-21 r., nr. 208.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 35 v.-36 r., nr. 1104.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 47 v.-48 r., nr. 1458.

⁷⁷ *Ibidem*, dosar 66, f. 75 v.-76 r., nr. 91.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 70 v.-80 r., nr. 139.

⁷⁹ *Ibidem*, dosar 67, f. 8 v.-9 r., nr. 1382.

⁸⁰ *Ibidem*, f. 34 v.-35 r., nr. 673.

⁸¹ *Ibidem*, dosar 66, f. 28 v.-29 r., nr. 456.

⁸² *Ibidem*, dosar 67, f. 61 v.-62 r., nr. 706.

⁸³ *Ibidem*, nr. 685.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 44 v.-45 r. nr. 1260.

Tănasie Posa, cu soția⁸⁷, Ichim Posa, cu soția și trei copii⁸⁸, Petre Carată, cu soția și doi copii⁸⁹, Vasile, fiul lui Petre Carată, cu soția⁹⁰, Ioan, fiul lui Vasiliu, cu soția⁹¹, Dumitru Martin, cu soția și patru copii⁹² și Dumitru Șitu, cu soția și patru copii⁹³ toți din Piatra Neamț.

Dacă în catagrafia din 1825 între supușii austrieci de la Târgu Neamț întâlneam țuțuieni din Săliște și Sâmbăta, de această dată întâlnim persoane din Săliște, Galeș, Tilișca și Sâmbăta. În total 51 capi de familie (42 căsătoriți, cu soții) cu 123 de persoane (68 de copii, din care 30 băieți și 38 fete, zece burlaci, la care se adaugă patru persoane rude cu capii de familie). În tabel sunt trecute două nume, la care este făcută mențiunea „nu se ține în seamă”.

Urmărind cele două catagrafii ale sudiților din 1824-1825 și cea din 1834, vom observa că doar nouă din cei 20 capi de familie recenzați în 1824 se regăsesc și în cea făcută după un deceniu. Nu știm dacă familiile lipsă s-au împământat⁹⁴ ori s-au întors la Săliște. Aici se cuvine o mențiune: anul eliberării pașaportului nu înseamnă neapărat și așezarea lor la Târgu Neamț. Noi am luat în calcul doar anii în care s-au făcut catagrafiile, deoarece suntem siguri că atunci ei rezidau în târgul de la poalele Cetății Neamțului. În ceea ce privește meseriile, chiverniseala în catagrafie, acestea sunt: un zugrav (din Galeș), un cheptănar (din Galeș), un oier (din Săliște), doi crâșmari (din Săliște), șase ciobani (patru din Săliște și doi din Sâmbăta), 17 mocani (15 din Săliște, unul din Tilișca și unul din Galeș) și 23 de țuțuieni (16 din Săliște, cinci din Galeș și doi din Tilișca). Localnicii din Târgu Neamț au preluat de la acești oameni veniți din Săliște și din împrejurimi⁹⁵, „roata țuțuenească”, care servea la tors și răsucit lâna, precum și la depănat fire pe țevi de soc, de stof ori pe mosoare speciale⁹⁶, „teascul de făcut oloi” din sămânță de cânepă⁹⁷ și țesutul sumanelor⁹⁸. De asemenea, ei au adus în peisajul locului casele în

---

⁸⁵ *Ibidem*, nr. 1261.

⁸⁶ *Ibidem*, f. 43 v.-44 r., nr. 1099.

⁸⁷ *Ibidem*, nr. 1100.

⁸⁸ *Ibidem*, nr. 1101.

⁸⁹ *Ibidem*, nr. 1175.

⁹⁰ *Ibidem*, nr. 1176.

⁹¹ *Ibidem*, nr. 1177.

⁹² *Ibidem*, nr. 1178.

⁹³ *Ibidem*, nr. 1179.

⁹⁴ *Vezi Pravila* 1834, p. 239-241.

⁹⁵ Oierii sălișteni din Mahalaua Țuțuieni erau renumiți în zonă și pentru comerțul cu sumane, lână și brânză de bună calitate (Negruți 1997, p. 161).

⁹⁶ ANRSJI, fond *Personal C. Turcu*, dosar 170, f. 5. Despre roata țuțuenească aflăm și din jurnalul procesului dintre fabrica de postav a lui M. Kogălniceanu și cea a inginerului Eduard Bühl, din 16 decembrie 1855. Teodor Codrescu și Wilhelm Stiber, directorul fabricii de postav a Mănăstirii Neamț, cercetând la fața locului pricina, fac anumite precizări cu privire la industria casnică a sătenilor din suburbia Târgului Neamț și din satele lăturalnice, printre care Humuleștii și Topolița, adică exact unde s-au așezat țuțuienii. Între uneltele menționate ca fiind „primitive” se numără pieptenii de lână, stativa îngustă, suveica mică și săltătoare, pioa moldovenească sau cu ciocane și „roata țuțuenească” (ANRSJI, fond *Ministerul de Interne*, tr. 1772, dosar 33755, f. 92).

⁹⁷ Meteș 1971, p. 156-157.

⁹⁸ Țuțuienii aduceau cu ei meșteșugurile casnice din zona de unde au plecat. Pentru mai multe detalii, vezi Irimia 1956.

Oieri sălișteni stabiliți în Moldova la începutul secolului al XIX-lea

stil transilvan, cu cerdac ieșit la scări și acoperiș țuguat, grajduri și garduri înalte⁹⁹. Toate acestea se mai puteau vedea în urmă cu mai puțin de o jumătate de secol, așa cum arată Constantin Turcu în articolele sale. Multe dintre numele de familie ale țuțuienilor se păstrează până astăzi¹⁰⁰, fără ca purtătorii lor să mai știe că o parte din străbunii lor au venit din Transilvania.

Shepherds Native of Săliște Settled in Moldavia in the Early 19th Century

(Abstract)

In the early 19th century, a group of shepherds from the Sibiu area emigrated to Târgu Neamț, Moldavia, where they settled on the outskirts of the town and set up the quarter called Țuțuieni. Once there, they rented wide pastures, especially from monasteries nearby, and continued their main occupation: shepherding. Compared to the locals, they possessed advanced knowledge of sheep product processing which enabled them to dominate the market for wool fabrics and lambskin tannery. Their presence in the market town on the outskirts of Neamț Citadel became apparent also by the architecture of the houses they built, which was specific to their place of origin, and by their traditional clothing. It was also them who brought to the area the presses for hemp oil and the so called “wheel of Țuțuieni”, (rom. “roata țuțuienescă”), used for spinning wool as well as for winding yarn onto elder sticks, reed or special reels.

Abrevieri bibliografice

- ANRSJI - Arhivele Naționale ale României. Serviciul Județean Iași.
Catagrafiile 2008 - Lucian V. Lefter, Silviu Văcaru (ed.), *Catagrafiile Vistieriei Moldovei (1820-1845). I. Ținutul Romanului. Partea 1 (1820)*, Iași, 2008.
- Ciurea 1977 - Dumitru Ciurea, *Evoluția așezărilor și a populației rurale din Moldova în secolele XVII-XVIII*, în *AILAI*, XIV, 1977, p. 123-155.
- Codrescu 1857 - Theodor Codrescu, *Uricariul*, vol. I, Iași, 1857.
Condica 2010 - Corneliu Istrai (ed.), *Condica Vistieriei Moldovei la 1803*, Iași, 2010.
- Creangă 1987 - Ion Creangă, *Povești, amintiri, povestiri*, București, 1987.
Iorga 1912 - Nicolae Iorga, *Plângerea lui Ioan Sandu Sturza împotriva suduților străini în Moldova*, în extras din *AAR-SI*, seria II, tom XXXV, 1912, București.
- Irimia 1956 - Cornel Irimia, *Pivele și văltoarele din marginea Sibiului și de pe Valea Sebeșului*, Sibiu, 1956.
- Marțian 1926-1927 - Iuliu Marțian, *Bejenari din Ardeal*, în *AIIIN*, IV, 1926-1927, p. 147-173.
- Matasă 1965 - Constantin Matasă, *Prin Moldova pe sub munte*, București, 1965.
Mărieș 1969 - Stela Mărieș, *Supușii străini din orașul Iași după catagrafia din anul 1838*, în *AIIAI*, VI, 1969, p. 185-202.
- Mărieș 1972-1973 - Stela Mărieș, *Înființarea Agenției consulare austriece în Principatele Române, în Danubius*, VI-VII, 1972-1973, p. 69-80.
- Mărieș 1985 - Stela Mărieș, *Supușii străini din Moldova în perioada 1781-1862*, Iași, 1985.
- Mărieș 1996 - Stela Mărieș, *Importanța catagrafiei din anii 1824-1825 pentru problema suduților evrei din Moldova*, în *SAHIR*, I, 1996, p. 51-57.

⁹⁹ ANRSJI, fond *Personal C. Turcu*, dosar 170, f. 7.

¹⁰⁰ Interesantă și utilă ar fi o cercetare comparativă a portului popular al locuitorilor din Mahalaua Țuțuieni (cât se mai poate găsi) și a celui din Săliște.

- Mărtinaș f.a. - Dumitru Mărtinaș, *Originea ceangăilor din Moldova*, Bacău, f.a.
 Meteș 1925 - Ștefan Meteș, *Păstori ardeleni în Principatele Române*, Arad, 1925.
 Meteș 1971 - Ștefan Meteș, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII-XX*, București, 1971.
- Negruți 1984 - Ecaterina Negruți, *Satul moldovenesc în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Contribuții demografice*, Iași, 1984.
 Negruți 1997 - Ecaterina Negruți, *Structura demografică a orașelor și târgurilor din Moldova. 1800-1859*, Iași, 1997.
- Nistor 1915 - I. Nistor, *Emigrările de peste munți*, extras din *AAR-SI*, seria II, tom XXXVII, 1915.
 Nistor 1927 - Ion I. Nistor, *Bejenari ardeleni în Bucovina*, în *Codrul Cosminului*, II-III (1925-1926), 1927, p. 470-533.
- Oțetea 1932 - Andrei Oțetea, *Înființarea consulatelor franceze în Țările Române*, în *RI*, XVIII, 1932, nr. 10-12, p. 330-349.
- Popovici, Kirileanu 1906 - A. Popovici, Gheorghe T. Kirileanu, *Descrierea moșiei regale Broșteni*, București, 1906.
- Pravila 1834 - *Pravila pentru dritul împământenirii*, în *Buletin foaie oficială*, II, nr. 31, 29 aprilie 1834, p. 239-241.
- Prodan 1944 - David Prodan, *Teoria imigrației românilor din Principatele Române în Transilvania în veacul al XVII-lea. Studiu critic*, cu o prefață de I. Lupăș, Cluj, 1944.
- Regulamentul Organic 2004 - *Regulamentul Organic al Moldovei*, ediție integrală realizată de Dumitru Vitcu și Gabriel Bădărău, cu sprijinul lui Corneliu Istrati, Iași, 2004.
- Sturdza-Șcheianu 1907 - Dimitrie C. Sturdza-Șcheianu, *Acte și legiuri privitoare la chestia țărănească*, vol. I, București, 1907.
- Șerban 1952 - C. Șerban, *Înființarea consulatelor ruse în Țara Românească și Moldova*, în *SCIM*, 1, 1952, 2, p. 61-72.
- Turcu 1956 - C. Turcu, *Observații asupra catagrafiei sudiților din Moldova pe anii 1824-1825*, în *Îndrumător în Arhivele Statului Iași*, vol. II, București, 1956, p. 129-150.
- Văcaru 2008 - Silviu Văcaru, *Bejenari transilvăneni în Moldova în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, în *ActaBC*, III, 2008, p. 119-127.
- Văcaru 2010a - Silviu Văcaru, *Sudiții din ținutul Bacău în anul 1825*, în *ActaBC*, V, 2010, p. 179-196.
- Văcaru 2010b - Silviu Văcaru, *Bejenari catolici transilvăneni în ținuturile Bacău și Roman (sfârșitul secolului al XVIII-lea - prima jumătate a secolului al XIX-lea)*, în Venera Achim, Viorel Achim (coord.), *Minoritățile etnice în România în secolul al XIX-lea*, București, 2010, p. 165-186.
- Văcaru 2011 - Silviu Văcaru, *Câteva considerații asupra comunităților catolice apărute în prima jumătate a secolului al XIX-lea în Moldova*, în *Transilvania*, 2011, nr. 8, p. 24-34.
- Velescu 2004 - Oliver Velescu, *Catagrafia Bucureștiului din anul 1810. O nouă lectură (II)*, în *HU*, nr. 12, 2004, 1-2, p. 121-171.
- Vitcu 2011 - Dumitru Vitcu, *Evreii din ținutul Herța la începutul epocii regulamentare*, în Cătălin Turluc, Mihai Ștefan Ceaușu (ed.), *Dilemele conviețuirii în procesul modernizării societății românești în spațiul est-carpatic (secolele XIX-XX)*, Iași, 2011, p. 263-282.
- Vlad 1973 - Matei D. Vlad, *Colonizarea rurală în Țara Românească și Moldova*, București, 1973.

Cuvinte-cheie: Transilvania, Moldova, Săliște, Târgu Neamț, păstorit, oier, emigrant, industrie casnică.

Keywords: Transylvania, Moldavia, Săliște, Târgu Neamț, shepherding, shepherd, emigrant, domestic industry.

ANEXA A

N. 11 Târgu Neamțului Dumitru Marcu, țuțuiian		No. 12 Gheorghie Niță, brat lui Toma scut(ar)	
Nație	moldovan	Nație	moldovan
Născut	la Săliște, în Ardeal; tată-său Savva Marcu, tot de acolo	Născut	în Sâmbăta Mare
Lege	pravoslavnic	Lege	pravoslavnic
Vreme venirii	7 ani, în Moldova	Vreme venirii	de 10 ani, în Topoliță
Adiverința	K. K. Aghenția, (1)823, ghenar, no. 331	Adiverința	K. K. Aghenția, (1)823, ghenar, no. 68
Vrâsta	de 26 ani	Vrâsta	de 35 ani
Fisiuignomie	fața: smolit părul: negru statu: de mijloc	Fisiuignomie	fața: albineță ochii: căprii părul: castaniu statul: de mijloc
Portul	țuțuenescu	Portul	țuțuenescu
Stare	însurat cu Ana, tot din Săliște, are 1 copilă de 2 luni.	Stare	însurat la Sâmbăta Mare, cu Safta, tot de acolo. Au 2 copii, Gavril 5 ani, Ion 2 pol ani.
Statorniciia	în satul Humulești, are casă a lui	Statorniciia	are casa sa în Topoliță
Br(e)asla	se hrănește cu oile	Breasla	să hrănește cu pășunatul oilor
Desfăcându-să de casa sa de veci, poate să-s(ă) întoarcă la urma sa, iar nevrând, rămâne rae.		Având casa sa de veci și trăitoriu de 10 ani aice, să socotește de rae.	
f. 407 v.		f. 407 v.	

No. 13 Ion Opre		No. 14 Petre Mosoră	
Nație	moldovan	Nație	moldovan
Născut	la Săliște, în Ardeal, tată-său Roman Hanciu tot de acolo	Născut	la Săliște, în Ardeal, iar tată-său Dumitru Mosoară, tot de acolo
Lege	pravoslavnic	Lege	pravoslavnic
Vreme venirii	de 7 ani în Moldova	Vreme venirii	de 11 ani în Moldova

Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 14		
Vrâsta	de 40 ani	Vrâsta	de 40 ani
Fisiugnomie	fața: albineț ochii: căprie părul: castaniu statul: de mijloc	Fisiugnomie	fața: albineț ochii: căprie părul: castaniu statul: de mijloc
Portul	mocănescu	Portul	mocănescu
Stare	însurat, în Ardial, cu Maria, tot de acolo; are 3 copii: Neculai 10 ani, Dumitru 7 ani și alt Dumitru de 2 ani.	Stare	însurat cu Paraschiva, tot din Ardeal; copii n-au.
Statornicia	în casa sa la Topoliță	Statornicia	în casa sa la Topoliță
Br(e)asla	cu oile și pământ	Breasla	hrana sa cu oile și cu munca
Cu toate că este venit de 7 ani aici, dar fiindcă ari casă de veci să socotește de rae. Cu totate aceste desfăcându-să poate să-s(ă) întoarce la urma sa.		De 11 ani trăitoriu aici, având și casă de veci, sudit nu poate fi.	

f. 408 r.

f. 408 r.

No. 15 Neculai Martin		No. 16 Petre Cărată, țuțuiian	
Nație	moldovanu	Nație	Moldovan
Născut	la Săliște, în Ardeal, tată-său Vasile Martin, tot de acolo	Născut	la Săliște, în Ardeal, tată-său Opre Cărată, tot de acolo
Lege	pravoslavnic	Lege	pravoslavnic
Vreme venirii	de 7 ani în Moldova	Vreme venirii	de 7 ani în Moldovva
Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 51	Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 21
Vrâsta	de 40 ani	Vrâsta	de 40 ani
Fisiugnomie	smolit ochii: negri părul: negru statul: de mijloc	Fisiugnomie	albineț ochii: căprie părul: sur statul: de mijloc
Portul	mocănescu	Portul	țuțuenescu
Stare	însurat cu Ana, tot din Săliște; au 3 copii, Marii	Stare	însurat cu Maria, tot de acolo; are 5 copii:

	de 12 ani, Ștefan de 6 ani, Paraschiva de 5 ani.		Vasile de 14 ani, Ana de 4 ani, Ioan de 9 ani, Smaranda de 8 ani.
Statorniciia	în Humulești, are casa sa	Statorniciia	la mahalaua Târgu Neamțului
Br(e)asla	hrana este cu oile și cu pământ	Breasla	să hrănește cu oile și cu munca de pământ
Infățișând pașaportul venirii sale, poate rămâne vremelnicește aici.		Și pentru acesta asămine socotință urmează fiind deopotrivă în încungiurările lor.	

f. 408 v.

f. 408 r.

No. 18 Bucur Roș, țuțuiian		No. 19 Dumitru Martin, țuțuiian	
Nație	moldovan	Nație	moldovan
Născut	la Săliște, în Ardeal, tată-său Dumitru Roșca	Născut	la Săliște, în Ardeal, tată-său Opre Martin, tot de acolo
Lege	pravoslavnic	Lege	pravoslavnic
Vreme venirii	de 4 ani în Moldova	Vreme venirii	de 10 ani în Moldova
Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 22	Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 23
Vrâsta	de 40 ani	Vrâsta	de 51 ani
Fisiugnomie	ochii: căprie smad la față păru: negru stat: de mijloc	Fisiugnomie	albinețu ochii: căprie păru: sur stat: de mijlocu
Portul	mocănescu	Portul	moldovenescu
Stare	însurat, în Ardial, cu Maria, tot de acolo. Are 3 copii: Neculai 10 ani, Dumitru 7 ani și alt Dumitru de doi ani.	Stare	la Mahalaua Neamțu, fimei nu are; un copil, Pintilie de 16 ani. Hrana cu pământ. Are casa sa
Statorniciia	în casa sa la Topoliță		
Br(e)asla	cu oile și pământ		
Cu toate că este venit de 7 ani aici, dar fiindcă are casă de veci să socotește de rae. Cu toate aceste desfăcându-să poate să-s(ă) întoarcă la urma sa.		Casa sa de veci și pitrecere de 10 ani îl supun driturilor pământeste.	

f. 409 r.

f. 409 v.

No. 20 Ion Savva, Țuțuian		No. 23 Ion Mocanu	
Nație	moldovan	Nație	moldovan
Născut	în Săliște, tată-său, Savva, tot de acolo	Născut	la Săliște, în Ardeal, tată-său Dan Roș, tot de acolo
Lege	pravoslavnic	Lege	pravoslavnic
Vreme venirii	de 7 ani în Moldova	Vreme venirii	de 10 ani
Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 62	Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 44
Vrâsta	de 80 ani	Vrâsta	de 41 ani
Fisiugnomie	albinețu ochii: căprie păr: sur stat: mijloc	Fisiugnomie	fața: smad ochii: negri păr: sur stat: de mijloc
Portul	țuțuiescu	Portul	mocănescu
Stare	văduvoi, șade cu un fecior al său, Savva, în Mahalaua Neamțului.	Stare	însurat cu Ioana, tot de acolo. Copii nu are.
		Statornicia	în Târgu Neamț, ține casă cu chirii
Br(e)asla	să hrănește cu munca, are și puține oi	Breasla	hrana este cu munca la pământ
Înfățișând pașaportul venirii sale, poate rămâne în numire de sudet vremelnicește f. 409 v.		Trăitoriu de 10 ani aice să socotește de rae, iar nu de sudet; nevroind însă a rămâne rae, poate a să duce la urma sa. f. 410 v.	

No. 24 Ștefan Șandru		No. 25 Ion Chipar	
Nație	moldovan	Nație	moldovan
Născut	la Săliște, în Ardeal, tată-său Opre Șandre, tot de acolo	Născut	la Săliște, în Ardeal, tată-său Dan Chipar, tot de acolo
Lege	pravoslavnic	Lege	pravoslavnic
Vreme venirii	de 7 ani în Moldova	Vreme venirii	de 7 ani în Moldova
Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 24	Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 24

Vrâsta	de 43 ani	Vrâsta	de 36 ani
Fisiugnomie	smad ochii: căprie păru: negru [de mijloc] stat: de mijloc	Fisiugnomie	smad ochii: castanii păru: asămine la stat înalt
Portul	țuțuenescu	Portul	țuțuenescu
Stare	însurat cu Floare, tot de acolo; copii au 2: Costachi de 7 ani, Paraschiva 3 ani.	Stare	însurat cu Maria; copii nu are
Statornicia	în Mahalaua Neamț, în casa sa	Statornicia	la Neamțu, în casa sa
Br(e)asla	să hrănește cu pământ	Breasla	hrana: oile și pământul
Desfăcându-să de casa sa de veci, poate rămâne în numire de sudet vremelnicești, iar nevroidn poate rămâne rae.		Și pentru acesta asămine socotiță urmează, fiind deopotrivă în încongurările lor.	
f. 410 v.		f. 411 r.	

No. 26 Lazur, țuțuiian		No. 27 Bucur Mocanu	
Nație	moldovan	Nație	moldovan
Născut	la Săliște, în Ardeal, tată-său Opre Băncilă, tot de acolo	Născut	la Săliște, în Ardeal, tată-său Andrei Sălăgeanu, tot de acolo
Lege	pravoslavnic	Lege	pravoslavnic
Vreme venirii	de 7 ani	Vreme venirii	de 2 ani în Moldova
Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 45	Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 25
Vrâsta	de 39 ani	Vrâsta	de 31 ani
Fisiugnomie	albinețu ochii: căprie părul: castaniu stat: mijloc	Fisiugnomie	smolit ochii: negri părul: țij stat: mic
Portul	țuțuenescu	Portul	țuțuenesc
Stare	însurat cu Maria, tot de acolo; au 2 copii: Petre de 10 ani, Ion de 5 ani.	Stare	însurat cu Maria, fata suditului Ștefan, tot de acolo; copii nu au.

Statorniciia	în Neamț, în casă cu chirie	Statorniciia	în Mahalaua Neamțului; să hrănește cu oile și cu pământ.
Br(e)asla	să hrănește cu pământ		
Fiind de nație moldovan,și pentru naștere sa nu face încredințată dovadă, iar mai vârtos fiind și lucrătoriu de pământ, nu să poate socoti		Lucrătorii de pământ a Moldovii nu să pot protictui de străine provinții. Pentru aceea de cuvințe esti a fi rae.	
f. 411 r.		f. 411 v.	

No. 28 Dan Chiper		No. 29 Miron Jătul și Neculai Boia	
Nație	moldovan	Nație	moldovan
Născut	la Săliște, tată-său Chiper, tot de acolo	Născut	în Ardeal, în Săliște, tatăl lor din Jătul
Lege	pravoslavnic	Lege	pravoslavnici
Vreme venirii	de 7 ani în Moldova	Vreme venirii	de 7 ani
Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 19	Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 53, însă patenta să află la canțelarie la dum(nealui) Dorneacu, supt numele Neculai Boia
Vrâsta	de 41 ani	Vrâsta	de 45 ani
Fisiugnomie	albinețu ochii: castanii păru: tij stat: mijloc	Fisiugnomie	albinețu ochii: castanii părul: asămine stat: de mijloc
Portul	țuțuenesc	Portul	țuțuenescu
Stare	însurat cu Maria, tot de acolo; copii are 3: Vasile 6 ani, Catrina 4 ani, Neculai 2 ani.	Stare	însurat cu Ana, tot din Săliște; copii are, Luca 9 ani, Neculai 3 ani, Mariia 6 ani. Iar Neculai Boia, brat Miron, are pe Paraschiva, tot de acolo; are 1 copil de 3 ani.
Statorniciia	în Humulești, hrana cu munca și cu oile	Statorniciia	în casa sa, Mahalaua Neamțului
Venit de 7 ani aice, findcă și pașaportul venirii sali nu-l înfățoșază, sudet nu să poate socoti.		Desfăcându-să de casa de veci, poate rămâne sudet vremelnicește, iar nevoind să socotește de rae.	
f. 411 v.		f. 412 r.	

No. 30 Ștefan Boia		No. 31 Dumitru Herța	
Nație	moldovan	Nație	ardilean
Născut	la Săliște, în Ardeal, tată-său Stan Boia, tot de acolo	Născut	la Săliște, în Ardeal, tată-său Herța
Lege	pravoslavnic	Lege	pravoslavnic
Vreme venirii	de 5 ani în Moldova	Vreme venirii	de 7 ani în Moldova
Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 17	Adiverința	K. K. Aghenții, (1)823 ghenar, no. 26
Vrâsta	de 40 ani	Vrâsta	de 50 ani
Fisiugnomie	albinețu ochii: albaștri păru: castaniu stat: de mijloc	Fisiugnomie	înalt, stricat de vărsat, părul castaniu, ochii căprie
Portul	țuțuenesc	Portul	țuțuenesc
Stare	însurat cu Maria, tot de acolo; are 6 copii: Vasile 7 ani, Maria 6 ani, Paraschiva 5 ani, Ion 4 ani, Ancuța 3 ani și Smaranda pol an.	Stare	însurat cu Maria, tot de acolo; are 2 copii: Dumitru 6 ani, Maria de 3 ani; ot mahalaua Neamțu.
Statorniciia	la mahalaua Neamțului; hrana cu munca	Breasla	să hrănește cu oile
Finincă este venit de 5 ani în Moldova și pașaportul venirii sale nu-l înfățșază să socotește de rae.		Poate rămâne în numire de sudet dacă va înfățșoa pașaportul provinciei sale.	

f. 412 r.

f. 412 v.

ANRSJI, *Vistieria Moldovei*, 2/1824.

No. 67 Toma Niță, scutar ot Topoliță	
Nație	moldovan
Născut	în Sâmbăta Mare, în Transilvanie, tată-său Nită Conșutor, de acolo
Lege	pravoslavnică
Vreme venirii	de 20 ani
Adiverința	Are patenta K. K. Aghenții din ghenar 1823, no. 13
Fisiugnomie	fața: albineț ochii: căprie părul: castaniu statul: de mijloc
Vrâsta	de 47 ani
Stare	însurat în Topoliță, ținutul acesta, cu Todosâia; are 6 copii, Neculai 18 ani, însurat, Vasăli 16 ani, Ioan 13 ani, Gheorghii 10 ani, Smăranda 7 ani, Ilina 5 ani.
Statornicie	are casa sa la Ciahlăești; ari oi, boi, vaci de agiunsu
Breasla	să hrănește cu scutărie
Cu toate că după îndelungata sa pitrecire în Moldova, s-ar cuvini a fi rae, dar desfăcându-să de casa sa de veci poate să-s(ă) întoarcă la urma sa.	

f. 421 v.

ANEXA B

Tabel cu sudiții austrieci din Săliște stabiliți la Țârgu Neamț (1834)

No. patenți la K. K. Aghenții ¹⁰¹	Numele din botez și poreclă	Fisiognomic						Locul și țara de unde îi născut	Locul unde să află cu ședere	Starea familii de este însurat sau holtei	Adaogere sau scădere în fieștecare familie și a fieștecare pârsoană	Chivermiseală	Numiria sudiților și în care temeiu de documenturi li s-au slobozit patenta Aghenții f. 39 v.-48 r.	
		Ani	Statul	Obrazul	Părul	Ochii	Nasul							Nume
635	Stan Chirca	50	mic	lung	cărunt	albaștri	potrivit	Săliște, în Ardeal	în Țârgu Neamț	însurat	soția sa, Stana fiul său, Vasile	45 16	țuțuan	în temeiu pas-portului maghis-tratului de la Sibiiu, din Ar-dial, din anul (1)829, cu nro. 721.

¹⁰¹ Fiind rupt, capul de tabel a fost preluat de la sudiții din ținutul Fălciu, f. 11 v.-12 r. același dosar.

638	Dumitru Roșca	38	de mijloc	rătund	negru	” —	” —	” —	” —	” —	soția sa, Maria fiul său, Ivan, sugari	22	” —	tij, tij, tij, cu nro. 801, din anul (1)830.
637	Iacob Muntian	40	” —	” —	” —	” —	” —	” —	” —	” —	soția sa, Ioana fiul său, Ioan fiica sa, Maria, la țâță	22 6	” —	tij, tij, tij, din 2 septembrie (1)825, nro. 690.
613	Pavel Șandru	32	” —	lung	” —	” —	” —	” —	” —	” —	soția sa, Maria fiica sa, Maria	22 4	” —	tij, tij, tij, din 13 iulie (1)830, nro. 626.
634	Coman Floșa	80	de mijloc	lung	alb	albaștri	potrivit	Săliște, în Ardial	Târgu Neamț	însurat	soția sa, Catarina fiul său, Teodor ” — Nicolai fiica sa, Maria	70 17 15 20	țuțuan	în temeiul pas- portului maghis- tratului de la Sibiu, în Ardial, din 5 septembrie (1)825, cu nro. 692. f. 40 v.-41 r.
631	Dumitru Marcu	40	” —	” —	negru	” —	mare	Galeș, în Ardial	” —	” —	soția sa, Maria fiica sa, Paraschiva ” —, Maria ” —, Catarina ” —, Marina	30 10 6 8 1	cheptenari	tij, tij, tij, cu nro. 838.

633	Vasile Hașu	35	” —	Rât (tund)	” —	” —	potri-v(î)	Săliște, în Ardial	” —	holtei	-	-	crâjmari	tîj, tîj, tîj, cu nro. 1.892.
632	Ioan Precup	40	mare	lung	negru	” —	mare	” —	” —	însurat	soția sa, Catarina fiica sa, Maria	35 5	tîj	tîj, tîj, din anul (1)827, cu nro. 1.891.
636	Dumitru Șandru	27	de mijloc	rătund	castan	căprie	potrivit	” —	” —	” —	soția sa, Ioana fiica sa, Maria	20 ½	țuțuan	tîj, tîj, din anul (1)832, nro. 1.129.
618	Ioan Popa	36	” —	” —	” —	negri	” —	” —	” —	” —	soția sa, Maria fiica sa, Catarina	30 ½	tîj	tîj, tîj, din anul (1)823, cu nro. 193.
664	Ioan Herța	26	” —	” —	” —	albaștri	” —	” —	” —	” —	soția sa, Maria	18	tîj	tîj, tîj, din anul (1)829, nro. 1.392.

66	Ioan Herța sau Răchițan ¹⁰²	20	” —	” —	” —	” —	” —	” —	” —	în satul Humulești	holțeu	-	-	tij	tij, tij, din anul (1)827, cu nro. 1.158.
660	Miron Muntiu	50	mare	smolit	bălan	” —	mic	” —	” —	” —	” —	-	-	tij	tij, tij, tij, nro. 188.
661	Filip Stroia	70	de mijloc	lung	cărunt	negri	potrivit	Galiș, în Ardial	Târgu Neamț	însurat	soția sa, Ana	60	țuțuan	în temeiul pas- portului maghis- tratului din Sibiu, în Ardial, din anul (1)827, cu nro. 2.242. f. 41 v.-42 r.	
662	Ioan Herța	40	” —	rătund	negru	” —	” —	” —	” —	” —	soția sa, Maria fiul său, Ilie — ” —, Ioan — ” —, — ” —, Andrei fiica sa, Maria	40 11 10 - 14	tij	tij, tij, din anul (1)829, cu nro. 1.392.	

¹⁰² Tot rândul tăiat cu mai multe linii și scris: „Nu să țâne în samă”.

663	Filimon Sava Posa	35	” —	lung	” —	” —	” —	Tîlîşca ¹⁰³ Sălişte, în Ardial	” —	” —	soţia sa, Ioana fiul său, Ioan fiica sa, Maria — ” — , Ioana	25 8 6 2	tîj	tîj, tîj, tîj, cu nro. 1.419.
615	Dumitru Herţa	40	” —	rătund	castan	alb(as-tri)	” —	Sălişte, în Ardial	” —	” —	soţia sa, Maria fiica sa, Paraschiva — ” — , Maria	30 9 4	tîj	tîj, tîj, din anul (1)830, nro. 961.
629	Elisei Curtianu	40	” —	lung	negru	negri	potrivit	Sălişte, în Ardial	în satul Humuleşti	” —	soţia sa, Paraschiva	24	ţuţuan	în temeiul pas- portului maghis- tratului din Sibiu, în Ardial, din 11 septem-vrie (1)832, nro. 1.370.
607	Iacob Vasile Gligor	40	” —	rătund	” —	” —	” —	Tîlîşca, în Ardial	tîj	” —	soţia sa, Maria	25	tîj	tîj, tîj, din anul (1)828, cu nro. 736.
620	Ioan David	30	” —	lung	” —	albaştri	” —	Sălişte, în Ardial	” —	” —	soţia sa, Maria fiica sa, Anastasia	25 3	tîj	tîj, tîj, din anul (1)830, no. 1.258.

¹⁰³ Scris deasupra, de altă mână.

630	Ioan Mocanu	45	mic	” —	” —	negri	” —	Galeș, în Ardial	Târgu Neamț	” —	soția sa, Floare fiica sa, Smaranda	36 9	tij	tij, tij, din anul (1)829, nro. 708.
628	Dumitru Alimanuț	40	mare	lung	castan	negri	potrivit	Săliște, în Ardial	în mahalaoa Neamț, Humulești	holtei	-	-	țuțuan	în temeiul pasaportului maghiștratuului de la Sibiiu, anul (1)825, nro. 1.253. f. 42 v.-43 r.
639	Sava Bârză	50	de mijloc	rătund	cărunt	albaștri	” —	” —	în satul Târgu Nou	însurat	soția sa, Maria fiul său, Sava ” — , Nicolai ” — , Ioan fiica sa, Ana	42 20 15 13 19	” —	tij, tij, din anul (1)828, nro. 495.
672	Gabril Bunie	38	mare	lung	castan	căpři	potri-v(ît)	Galeș, în Ardial	” —	” —	soția sa, Ioana fiul său, Alexandru	32 13	țuțuan	în temeiul pasaportului maghiștratuului din Sibiiu, în Ardial, din anul (1)831, cu nro. 666.
616	Nicolai Marian	45	” —	” —	negru	negri	” —	Săliște, în Ardial	” —	” —	soția sa, Ana fiul său, Ioan fiica sa, Ana ” — , Maria	31 1 14 12	” —	tij, tij, din anul (1)830, cu nro. 1.468.

617	Vasile Marcu ¹⁰⁴	35	de mijloc	” —	bălan	albaștri	” —	Galiș, în Ardial	” —	” —	soția sa, Maria fiica sa, Maria	25 10	țij	țij, țij, țij.
1182	Ioan Boetan	28	mijloc	rătund	castan	verzi	potrivit	Săliște, în Ardial	Neamț	însurat	fimeia sa, Maria	22	oier	patenta Aghen-ției din anul (1)823, nro. 17. f. 44 v.-45 r.
1262	Ioan Birzu	18	mijloc	rătund	” —	căprie	” —	Săliște, în Ardial	Niamț	burlac	-	-	cioban	pașaportu tată-său, din anul (1)830, nro. 1.353
1263	Ioan Chipar	45	înalt	lungă-(reț)	negru	verzi	mare	țij	țij	însurat	fimeia sa, Maria	35	țij	pa(s)portul maghistratului din Ardial, din anu (1)834, nro. 82.
1264	Vasilie Șandru	35	mic	rătund	” —	negri	potrivit	țij	țij	țij	fimeia Catarina fiica sa, Ana — ” —, Maria fiul său, Ioan	26 3 1½ 4	țij	pasport di la ghegeneral coman-do rosască, din anu (1)834, nro. 2.230.

¹⁰⁴ Tot rândul tăiat cu mai multe linii și scris: „Nu să țâne în samă”.

1266	Petre Tâmpinariu	25	mijloc	lungăreț	galben	căprie	potri-v(î)	Săliște, în Ardial	Neamț	țij	fimeia sa, Ioana	16	mocan	pasportu ma- ghistratul, din anu (1)830, nro. 616. f. 45 v.-46 r.
1268	Ion sin Dan Roșu	29	” —	lungăreț	negru	negri	” —	Săliște, în Ardial	țij	țij	fimeia, Iliana fiul său, Niculai	25 2	mocan	pasportu ma- ghistratului, anu (1)821, nro. 1437.
1269	Toader Muntianu	32	” —	rătund	” —	căprie	” —	țij	țij	țij	fimeia sa, Marie ficea sa, Marie	24 4	țij	țij, anu (1)832, nro. 1.427.
1270	Bucur Marco	42	mic	lungă	” —	verzi	” —	Galeș, în Ardial	țij	țij	fimeia sa, Floare ficea, Smaranda	28 3½		țij, anu (1)826, nro. 783.
1271	Niculai Roșu	50	înalt	rătund	cărunt	albaștri	” —	Săliște, în Ardial	țij	țij	fimeia sa, Iliana ficea sa, Catarina fiul său, Ștefan	30 8 5	mocan	țij, din anu (1)827, nro. 1.964.

1272	Nicolai Martin	60	mijloc	lungă-(ref)	” —	căprie	” —	țij	țij	țij	fimeia, Ana fiul sau, Ștefan — ” —, Vasile ficia sa, Paraschiva — ” —, Maria — ” — Smaranda	40 15 4 17 12 7	țij	țij, nro. 1.038.
1273	Vasilie Boia	18	înalt	rătund	negru	negri	” —	țij	țij	burlac	-	-	țij	țij, nro. 179.
1277	Bucur Șeraban	43	mijloc	rătund	negru	negri	gros	Săliște, în Arcial	Niamț	țij	fimeia, Maria	20	mocan	pasportul guberniei din Odesa, din anu (1)820, nro. 3/112. f. 46 v.-47 r.
1278	Ioan Arsenie	14	” —	lungă-r(e)	” —	albastri	potrivit	țij	țij	holtei	maică-sa, Paraschiva	45	țij	paspotrtu tată-său di la ma-ghistrat, din anu (1)827, nro. 670.
1279	Miron Posa	48	” —	rătund	cărunt	căprie	” —	țij	țij	însurat	fimeia sa, Ana ficia sa, Maria fiul său, Nicolai — ” —, Ioan	40 14 13 3	țij	țij, anu (1)827, nro. 1.157.

1281	Ioan Solomic	32	” —	lungă-(reț)	” —	” —	” —	” —	țij	țij	țij	fimeia sa, Ana	18	țij	țij, anu (1)833, nro. 1.110.
1284	Ioan Sava	50	” —	” —	” —	” —	mare	țij	țuj	țij	fimeia sa, Maria fiica sa, Ana — ” —, Paraschiva fiul său, Vasilie — ” —, Nicolai — ” —, Ioan	40 13 8 9 6 2/12	țij	patenta Aghen- ței, din anu (1)823, nro. 262.	
1285	Ștefan Sopon	60	” —	rătund	” —	albastri	potri-v(it)	țij	țij	țij	fimeia sa, Paraschiva fiica sa, Maria — ” —, Floare fiul său, Dumitru	38 13 3 5	țij	pasportul ma- ghistratului din Sibiiu, anu (1)832, nro. 1.376.	
1286	Ioan Herța	20	mijloc	rătund	castan	verzi	potrivit	Săliște, în Ardial	Niamț	holtei	-	-	mocan	pasportul ma- ghistrat(ului) din Sibiiu, anu (1)828, nro. 759. f. 47 v.-48 r.	

1287	Ioan Petruț	35	” —	” —	negru	” —	” —	țij	țij	însurat	fimeia sa, Paraschiva fiul său, Vasile fiica sa, Smaranda	20 3 1	țij	țij, anu (1)829, nro. 1.392.
1288	Vasile Govazda	41	mic	” —	cărunt	căprii	” —	Țișca, în Ardial	țij	țij	fimeia, Smaranda fiica sa, Irina ” — , Tudosia fiul său, Nicolai	30 8 5 1	țij	pasportul consu- latului rosăsc, din anu (1)830, nro. 2.522.
1289	Dumitru Posa	32	mijloc	” —	” —	albaștri	ascuțit	Săliște, în Ardial	țij	burlac	-	-	țij	pasportul ma- gistrat(ului) din Sibii, din anu (1)828, nro. 759.
1328	Gheorghe Nița	46	mijloc	lungă(țeț)	cărunt	căprii	potrivit	Sâmbăta, în Ardial	țij	țij	fimeia, Catarina fiul său, Ioan ” — , Vasile fiica sa, Ioana	30 14 8 1	cioban	pi pasportul ma- ghistratului, din anu (1)827.
1329	Toma Nița	58	” —	rătund	” —	” —	mare	țij	țij	țij	fimeia sa, Todora	36	țij	țij.

1345	Ioan Ștefle	28	înalt	râtund	castan	căprie	potri-v(it)	Săliște, în Ardial	Neamț	însurat	fimeia sa, Catarina fratele său, Gheorghe tată-său, Maxân maică-sa, Maria	17 24 60 50	cioban	pe pasportu ma- ghistratului din Sibii, anu (1)833, nro. 1.463. f. 48 v.-49 r.
220	Teodor Morari, sin Cojocar	24	” — —	râtund	negru	căprie	” — —	Galeș, în Ardial	țij	țij	fimeia sa, Maria fiul său, Ioan fiica sa, Maria	18 12 8	zugrav	pe pasportu tată- său din anu (1)821, nro. 662.

ANRSJI, *Secretariatul de Stat al Moldovei*, dosar 67.

LISTA ABREVIERILOR

AAR-SI	- Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice. București (s. III, 1922-1947).
Academica	- Academica. Academia Română. București.
ACG	- Anuarul Comitetului Geologic. Institutul Geologic al României. București.
ACMI	- Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice. București.
ActaArchHung	- Acta Archaeologica. Academiae Scientiarum Hungaricae. Budapest.
ActaBC	Acta Bacoviensia. Serviciul Județean Bacău al Arhivelor Naționale. Bacău.
ActaMN	- Acta Musei Napocensis. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei. Cluj-Napoca.
ActaMP	- Acta Musei Porolissensis. Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău. Zalău.
Acta Siculica	- Acta Siculica. Analele Muzeului Național Secuiesc. Sfântu Gheorghe.
ActaZC	- Acta Zoologica Cracoviensia. Institute of Systematics and Evolution of Animals. Kraków.
ADIU	- АРХЕОЛОГИЯ І ДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. Kiev.
AÉ	- Archaeologiai Értesítő a Magyar régészeti, művész-történeti és éremtani társulat tudományos folyóirata. Budapest.
AHR	- Asiatic Herpetological Research. Chengdu Institute of Biology. Chengdu.
AIIA	- Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj. Cluj-Napoca (din 1990 Anuarul Institutului de Istorie „George Bariț”).
AIIAI/AIIX	- Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași. Iași (din 1990 Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol” Iași).
AIIGB	- Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „George Bariț” Cluj-Napoca. Cluj-Napoca vezi AIIA.
AIIN	- Anuarul Institutului de Istorie Națională. Cluj-Sibiu.
AInf	- Archäologische Informationen. Mitteilungen zur Ur- und Frühgeschichte. Bonn.
Altertum	- Das Altertum, Routledge, part of the Taylor & Francis Group.
Aluta	- Aluta. (Studii și comunicări - Tanulmányok és Közlemények). Sfântu Gheorghe.
AM	- Arheologia Moldovei. Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”. Iași.
AmAnthropol	- American Anthropologist. Washington, D.C.
AnB	- Analele Banatului; serie nouă. Timișoara.
Angustia	- Angustia. Muzeul Carpaților Răsăriteni. Sfântu Gheorghe.
Annales de Paléontologie	- Annales de Paléontologie. Association Paléontologique Française. Paris.

Lista abrevierilor

Antaeus	- Antaeus. Communicationes ex Instituto Archaeologico Academiae Scientiarum Hungaricae. Budapest.
Antiquity	- Antiquity. A Quartely Review of World Archaeology. York.
AntTard	- Antiquité tardive. Revue internationale d'histoire et d'archéologie (IVe-VIIIe s.). Turnhout.
AO	- Arhivele Olteniei. Craiova; serie nouă (Institutul de Cercetări Socio-Umane. Craiova).
APA	- Acta Praehistorica et Archaeologica. Berlin.
APR	- Acta Palaeontologica Romaniae. Romanian Society of Paleontologists. București.
Apulum	- Apulum. Acta Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii Alba Iulia. Alba Iulia.
AR	- Archeologické rozhledy. Praha.
ARA	- Annual Review of Anthropology. Palo Alto.
ArbInstHalle	- Arbeiten aus dem Institut für Vor- und Frühgeschichte der Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg.
Archaeologia Bulgarica	- Archaeologia Bulgarica. Sofia.
ArchAustr	- Archaeologia Austriaca. Viena.
ArchHung	- Archaeologia Hungarica, Dissertationes Archaeologicae Musei Nationalis. Budapest.
ArchKözl	- Archaeologiai Közlemények. Pesten.
Argesis	- Argesis. Studii și comunicări. Muzeul Județean Argeș. Pitești.
Arheologija	- Archeologija. Organ na Archeologičeskija Institut i Muzei pri Bulgarskata Akademija na Naukite. Sofia.
ArhRom	- Arhiva Română. Arhivele Statului. București
AȘUAIC-I	- Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Istorie. Iași.
Athenaeum	- Athenaeum. Studi periodice di litteratura e storia dell'antichità. Pavia.
ATS	- Acta Terrae Septemcastrensis. Sibiu.
AUA	- Annales Universitatis Apulensis. Series Historica. Alba Iulia.
AUSB	- Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae, sectio Historica. Budapest.
AusgrabFunde	- Ausgrabungen und Funde. Berlin.
AUVT	- Annales d'Université „Valahia” Târgoviște. Târgoviște.
BA	- Biblioteca de arheologie. București.
BÁMÉ	- A Béri Balogh Ádám Múzeum Évkönyve. Szekszárd.
Banatica	- Banatica. Muzeul de istorie al județului Caraș-Severin. Reșița.
BAR	- British Archaeological Reports (International Series). Oxford.
BC	- Biblioteca și cercetarea. Cluj-Napoca.
BCH	- Bulletin de correspondance hellénique. L'Institut de correspondance hellénique d'Athènes (continuă Bulletin de l'École française d'Athènes- 1868-1871). Atena.
BCMI	- Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice / Buletinul Comisiei Monumentelor istorice. București.
BCȘS	- Buletinul Cercurilor Științifice Studențești. Alba Iulia.
BerRGK	- Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. Frankfurt am Main.
BG	- Boabe de grâu. București

Lista abrevierilor

BHAB	- Bibliotheca Historica et Archaeologica Banatica. Muzeul Banatului Timișoara. Timișoara.
BIRSNB	- Bulletin de l'Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique. Bruxelles.
BMA	- Bibliotheca Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii Alba Iulia. Alba Iulia.
BMI	- Buletinul Monumentelor Istorice. București.
BMJT	- Buletinul Muzeului Județean Teleorman. Seria Arheologie. Alexandria.
BMM	- Bibliotheca Musei Marisiensis. Seria Archaeologica. Târgu Mureș.
BMMK	- Békés Megyei Múzeumok Közleményei. Békéscsaba.
BMS	- Bibliotheca Musei Sabesiensis. Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș.
BollVerona	- Bollettino del Museo Civico di Storia Naturale di Verona. Verona.
BOR	- Biserica Ortodoxă Română. Patriarhia Română. București.
BR	- Budapest Régiségei. Budapesti Történeti Múzeum. Budapest.
Britannia	- Britannia. A Journal of Romano-British and Kindred Studies. The Society for the Promotion of Roman Studies. Cambridge.
Brukenthal	- Brukenthal. Acta Musei. Muzeul Național Brukenthal. Sibiu.
BSAF	- Bulletin de la Société Nationale des Antiquaires de France. Paris.
BSHNT	- Bulletin de la Société d'Histoire Naturelle de Toulouse. Toulouse.
BSNR	- Buletinul Societății Numismatice Române. Societatea Numismatică Română. București.
BTh	- Bibliotheca Thracologica. Institutul Român de Tracologie, București.
Buletin foaie oficială	- Buletin foaie oficială. Iași.
BulletinAMNH	- Bulletin of the American Museum of Natural History. New York.
BulletinSGF	- Bulletin d'Société Géologique France. Paris.
Buridava	- Buridava. Studii și materiale. Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoteanu” Vâlcea. Râmnicu Vâlcea
BV	- Bayerische Vorgeschichtblätter. München.
CA	- Cercetări arheologice. Muzeul Național de Istorie a României. București.
CAANT	- Cercetări arheologice în aria nord-tracă. București.
CAn	- Current Anthropology. Chicago.
Carnets de Géologie	- Carnets de Géologie. Brest.
CCA	- Cronica cercetărilor arheologice. București.
CCGG	- Cahiers du Centre Gustave Glotz. Sorbonne (Paris).
CFS	- Courier Forschungsinstitut Senckenberg, Senckenberg Forschungsinstitut und Naturmuseum. Frankfurt am Main.
Ciências da Terra (UNL)	- Ciências da Terra (UNL). Earth Sciences Journal. Caparica.
ClausthalerGeo	- Clausthaler Geowissenschaften. Institut für Geologie und Paläontologie. Clausthal-Zellerfeld.

Lista abrevierilor

CMPUMichigan	- Contributions from the Museum Paleontology. The University of Michigan. Michigan.
Codrul Cosminului	- Codrul Cosminului, Seria Nouă. Analele Științifice de Istorie, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava. Suceava
CommArchHung	- Communicationes Archaeologicae Hungariae, Magyar Némzeti Múzeum. Budapesta.
Communications	- Communications. École Des Hautes Étude en Science Sociales – Centre D’Études Transdisciplinaires (Sociologie, Anthropologie, Politiques), Paris.
Copeia	- Copeia. American Society of Ichthyologists and Herpetologists. New York.
Corviniana	- Corviniana. Acta Musei Corvinensis. Hunedoara.
CRAcadSciParis	- Comptes Rendus De L’Academie Des Sciences. Serie II, Fascicule A - sciences de la Terre et des Planetes. Paris.
CretaceousRes	- Cretaceous Research. Published by Elsevier.
Crisia	- Crisia. Culegere de materiale și studii. Muzeul Țării Crișurilor. Oradea.
Cultura creștină	- Cultura creștină. Publicație apărută sub egida Mitropoliei Române Unite cu Roma Greco-Catolică și a Facultății de Teologie Greco-Catolică din Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Departamentul Blaj. Blaj.
Cumania	- Bács - kiskun Megyei Múzeumok Közleményei. Kecskemét.
Dacia	- Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie. București, I, (1924) - XII (1948). Nouvelle série: Revue d’archéologie et d’histoire ancienne. București.
Danubius	- Danubius. Muzeul de Istorie Galați. Galați.
DMÉ	- A Debreceni déri Múzeum Évkönyve. Debrecen.
Dolgozatok	- Dolgozatok az Erdély Nemzeti Múzeum Érem - és Régiségtárából. Kolosvár (Cluj).
DolgSzeged	- Dolgozatok. A. M. Kir. Ferencz József Tudományegyetem Archaeologiai Intézetéből. Szeged.
DP	- Documenta Praehistorica. Poročilo o raziskovanju paleolitika, neolitika in eneolitika v sloveniji. Ljubljana.
Drobeta	- Drobeta. Muzeul Regiunii Porților de Fier. Drobeta Turnu-Severin.
Dumerilia	- Dumerilia. Association des amis du laboratoire des reptiles et amphibiens du Muséum = AALRAM. Paris.
Eclogae	- Eclogae Geologicae Helvetiae. Swiss Journal of Geosciences. Swiss Geological Society. Zürich.
EHR	- The English Historical Review. Oxford University Press (UK).
Environment & Progress	- Environment & Progress. Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca. Facultatea de Știința și Ingineria Mediului. Cluj-Napoca.
EphNap	- Ephemeris Napocensis. Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca. Cluj-Napoca.
ErdMúzÉvk	- Erdélyi Múzeum Egyesület Évkönyve. Kolosvár (Cluj).
EstudiosAlava	- Estudios del Museo de Ciencias Naturales de Alava. Vitoria.
Eurasia Antiqua	- Eurasia Antiqua. Zeitschrift für Archäologie Eurasiens. Mainz am Rhein.

Lista abrevierilor

FbÖst	- Fundberichte aus Österreich. Wien.
FK	- Földtani közlöny. Magyarhoni földtani tarsulat folyóirata. Budapest.
FöldrKözl	- Földrajzi Közlemények. Budapest.
FoliaArch	- Folia Archaeologica. Magyar Történeti Múzeum. Budapest.
Gemina	- Gemina. Timișoara.
Geodiversitas	- Geodiversitas. Museum National d'Histoire Naturelle Paris. Paris.
Gerión	- Gerión. Revista de historia antigua, Universidad Complutense de Madrid. Madrid.
Germania	- Germania. Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. Frankfurt am Main.
Godišnjak	- Godišnjak. Jahrbuch Knjiga. Sarajevo-Heidelberg.
HAC	- Historiae Augustae Colloquia Nova Series. Bari.
Hantkeniana	- Hantkeniana. Periodical of the Department of Palaeontology, Eötvös University. Budapest.
Hermes	- Hermes. Zeitschrift für klassische Philologie. Stuttgart.
Hesperia	- Hesperia. Journal of American School of Classical Studies at Athens. Athens.
Hierasus	- Hierasus. Muzeul Județean Botoșani. Botoșani.
HJ	- The Historical Journal. University of Cambridge (UK).
Hrisovul	- Hrisovul. Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”. Facultatea de Arhivistică. București.
HTRTÉ	- A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat Évkönyvei (1880-1913). Deva.
HU	- Historia Urbana. Institutul de Cercetări Socio-Umane. Sibiu.
IA	- International Affairs. Royal Institute of International Affairs. London.
Instrumentum	- Instrumentum (Bulletin du Groupe de travail europeen sur l'artisanat et les productions manufacturées dans l'Antiquité. Montagnac.
Ioan Neculce	- Ioan Neculce. Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei. Iași.
Iranica Antiqua	- Iranica Antiqua. Leiden.
Istros	- Istros. Muzeul Brăilei. Brăila.
Îndrumător pastoral	- Îndrumător pastoral. Episcopia Ortodoxă Română de Alba Iulia. Alba Iulia
JAMÉ	- A Nyiregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve. Nyiregyháza.
JAMT	- Journal of Archaeological Method and Theory. New York.
JCH	- Journal of Contemporary History. University of Cambridge (UK), University of Wisconsin at Madison (USA).
JMH	- The Journal of Modern History. University of Chicago.
JMV	- Jahresschrift für mitteldeutsche Vorgeschichte. Halle (Saale).
JRGZM	- Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums zu Mainz. Mainz.
JRS	- The Journal of Roman Studies. London.
JSP	- Journal of Systematic Palaeontology. British Natural History Museum. London.

Lista abrevierilor

JTa	- Journal of Taphonomy. Paleontological Network Foundation.
Klio	- Klio. Beiträge zur Alten Geschichte. Berlin.
Korunk	- Korunk. Kolozsvár. Cluj-Napoca.
KözI Debrecen	- Közlemények a Debreceni M. Kir. Tisza István-Tudományegyetem Régészeti Intézetéből. Debrecen.
Latomus	- Latomus. Revue d'études latines. Bruxelles.
MA	- Mitropolia Ardealului. Revista oficială a Arhiepiscopiei Sibiului, Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Episcopiei Alba Iuliei și Episcopiei Oradei. Sibiu (1956-1991). A continuat <i>Revista Teologică</i> , (1907-1947) și este continuată de aceeași revistă.
MAGW	- Mitteilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien. Wien (1912-1941).
Marburger Studien	- Marburger Studien. Marburg.
Marisia	- Marisia. Studii și Materiale. Târgu Mureș.
Marmatia	- Marmatia. Baia Mare.
Mas de las Matas	- Mas de las Matas. Grupo de Estudios Mastnos. Mas de las Matas.
Materiale	- Materiale și cercetări arheologice. București.
MBGAEU	- Mitteilungen der Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte. Berlin.
MedTrans	- Mediaevalia Transilvanica. Satu-Mare.
MÉFRA	- Mélanges de l'École française de Rome. Antiquité. Roma.
Mehedinți	- Mehedinți - Istorie și cultură. Drobeta Turnu Severin.
MemAntiq	- Memoria Antiquitatis. Complexul Muzeal Județean Neamț. Piatra Neamț.
MemMNHistNat	- Memoires du Museum National d'Histoire Naturelle - Serie C: Sciences de la Terre. Paris.
MemPadova	- Memorie degli Istituti di Geologia e Mineralogia dell' Università di Padova. Padova.
MES	- Middle Eastern Studies. The University of Texas at Austin.
MFME StudArch	- A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Studia Archaeologica. Szeged.
MIAK	- Materialy i issledovanija po archeologii Kubani. Krasnodar.
MittUngGeo	- Mitteilungen aus den Jahrbuch der Kön. Ungarische Geologischen Anstalt. Budapest.
MKÉ	- Múzeumi és Könyvtári Értesítő. Budapest.
MKFIÉ	- A Magyar Királyi Földtani Intézet Évkönyve. Mitteilungen aus dem Jahrbuch der Kgl. ungar. Geolog. Anstalt. Annales Institutii Regii Hungarici Geologici. Budapest.
MN	- Muzeul Național de Istorie a României. București.
MÖSTA	- Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs. Österreichischen Staatsarchiv. Wien.
Natl Geogr Res	- National Geographic Research Journal. Washington, D.C.
NeuesJahrGP	- Neues Jahrbuch für Geologie und Paläontologie Monatschafte. Stuttgart.
NTS	- The Nordic Textile Journal. University College of Borås. The Swedish School of Textiles.
OJA	- Oxford Journal of Archaeology, Blackwell Publishing Inc.

Lista abrevierilor

ÓL	- Ósrégészeti Levelek. Prehistoric newsletter. Budapest.
Oltenia	- Oltenia. Studii și comunicări. Arheologie – Istorie. Craiova.
OpuscArchaeol	- Opuscula Archaeologica Radovi Arheološkog zavoda. Zagreb.
Oryctos	- Oryctos. Musée des Dinosaures d'Espéraza.
PA	- Patrimonium Apulense. Alba Iulia.
PalaeoAfricana	- Palaeontologia Africana. Annals of the Bernard Price Institute for Palaeontological Research, University of the Witwatersrand. Witwatersrand. Johannesburg.
Paleobiology	- Paleobiology. The Paleontological Society. Gainesville.
Palevol	- Palevol. Comptes Rendus de l'Académie des sciences. Issy-les-Moulineaux.
Pallas	- Pallas. Revue d'études antiques. Université du Mirail. Toulouse.
PamArch	- Památky archeologické. Praha.
PAS	- Prähistorische Archäologie in Südosteuropa. Berlin.
PBF	- Prähistorische Bronzefunde. München.
Peuce	- Peuce. Studii și comunicări de istorie veche, arheologie și numismatică. Tulcea.
PLoS ONE	- PLoS ONE. International, peer-reviewed, open-access, online publication.
PNAS	- Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America. Washington.
Pontica	- Pontica. Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța. Constanța.
PPP	- Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology ("Palaeo3"). An International Journal for the Geo-Sciences.
PPS	- Proceedings of the Prehistoric Society. Cambridge-Londra.
Programm Mühlbach	- Programm des evangelischen Untergymnasium in Mühlbach und der damit verbundenen Lehranstalten. Mühlbach (Sebeș).
PZ	- Prähistorische Zeitschrift. Deutsche Gesellschaft fuer Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte, Institut für Prähistorische Archäologie. Berlin.
RA	- Revista Arheologică. Institutul de Arheologie și Istorie Veche. Chișinău.
Renașterea	- Renașterea. Cluj-Napoca.
RÉV	- Revue des études latines. Paris.
RevAquitania	- Revue Aquitania. Revue interrégionale d'archéologie. Aquitaine.
RHSEE/RESEE	- Revue Historique du Sud-Est Européen. Academia Română. București și Paris (din 1963 Revue des Études Sud-Est Européennes).
RI	- Revista de Istorie (din 1990 Revista istorică). București.
RJTRG	- Romanian Journal of Tectonics and Regional Geology. București.
RM	- Revista Muzeelor. București.
RMGM	- Revista Muzeului de Geologie și Mineralogie. Cluj-Napoca.
RMM	- Revista Muzeelor și Monumentelor. București.
RMM-MIA	- Revista Muzeelor și Monumentelor. Monumente Istorice și de Artă. București.

Lista abrevierilor

RRH	- Revue Roumaine d'Histoire. Academia Română. București.
RRL	- Revue Roumaine de Linguistique. Academia Română - Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Al. Rosetti”. București
RT	- Revista Teologică. Sibiu.
RVM	- Rad Vojvodanskih muzeja. Novi Sad.
SAA	- Studia Antiqua et Archaeologica. Iași.
SAHIR	- Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae. Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași. Iași.
SAI	- Studii și articole de istorie. București.
Sargetia Naturae	- Sargetia. Acta Musei Devensis. Series Scientia Naturae. Deva.
Sargetia	- Sargetia. Buletinul Muzeului județului Hunedoara (Acta Musei Devensis). Deva.
SASTUMA	- Saarbrücker Studien und Materialien zur Altertumskunde. Bonn.
SB	- Studia Bibliologica. București.
SBV	- Studia bibliologica Valachica. Târgoviște.
SC (Științele Naturii)	- Studii și Cercetări (Științele Naturii). Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud. Bistrița.
SCB	- Studii și cercetări de bibliologie. București (1955-1963).
SCIM	- Studii și cercetări de istorie medie. București.
SCIV(A)	- Studii și cercetări de istoria veche. București (din 1974, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie).
SCN	- Studii și cercetări numismatice. București.
SEER	- The Slavonic and East European Review. University College London.
SlovArch	- Slovenská Archeológia. Nitra.
SMICont	- Studii și materiale de istorie contemporană. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București. București.
SMIMod	- Studii și materiale de istorie modernă. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București. București.
SMK	- Somogyi Muzeumok Kozlemenyei. Somogyi Megyei Muzeumok. Kaposwar.
Starinar	- Starinar, Treća Serija. Arheološki Institut. Beograd.
StComSM	- Studii și comunicări. Muzeul județean Satu Mare. Satu Mare.
StudArch	- Studia Archaeologica. Budapest.
StudGeolSalmanticensia	- Studia Geologica. Salmanticensia. Universidad de Salamanca. Departamento de Geología. Salamanca.
StudiaTGCV	- Studia. Theologia Graeco-Catholica Varadiensis. Oradea.
StudiaUBBG	- Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”. Series Geologia. Cluj-Napoca.
StudiaUBBH	- Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”. Series Historia. Cluj-Napoca.
Študijne Zvesti AUSAV	- Študijne Zvesti. Archeologickeho Ustavu Slovenskei Akademie Vied. Nitra.
Suceava	- Anuarul Muzeului Județean. Suceava.
SympThrac	- Symposia Thracologica. Institutul Român de Tracologie.
Terra Sebus	- Terra Sebus. Acta Musei Sabesiensis. Sebeș.
Thraco-Dacia	- Thraco-Dacia. Institutul Român de Tracologie. București.

Lista abrevierilor

Tibiscum	- Tibiscum. Studii și Comunicări de Istorie și Etnografie. Caransebeș.
Tibiscus	- Tibiscus. Muzeul Banatului Timișoara. Timișoara (1971-1979).
Tisicum	- Tisicum. A Jász-Nagykun-Szolnok megyei múzeumok evkönyve. Szolnok.
Transilvania	- Transilvania. Foaia Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român. Brașov.
Tyragetia	- Tyragetia. Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei. Chișinău.
UPA	- Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie. Berlin.
Vjesnik	- Arheološkog muzeja u Zagrebu. Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu. Zagreb.
VZBGW	- Verhandlungen der Zoologisch-Botanischen Gesellschaft in Wien. Wien.
WPZ	- Wiener Prahistorische Zeitschrift. Selbstverlag der Wiener Prahistorischen Gesellschaft. Wien.
Zalai Múzeum	- Zalai Múzeum. Zalaegerszeg.
ZfA	- Zeitschrift für Archäologie. Berlin.
Ziridava	- Ziridava. Muzeul Județean Arad. Arad.